

Weg met het dialect

Stront wie hef oe drett'n!

WEG MET HET DIALECT

Stront wie hef oe drett'n!

HESSELINK & HESSELINK

TEN GELEIDE

Taal is niet enkel communicatie. Taal is ook een wortel van cultuur. Wie aan de moedertaal komt beledigt aanzienlijke delen van het volk.

Dit merkte René toen de *Volkskrant* begin 1993 zijn brief publiceerde, waarin hij bepleitte alle dialecten in het museum op te sluiten. Met de ingezonden brief versloeg hij Linus in een weddenschap: wie als eerste een brief in de krant geplaatst wist te krijgen won twee dagen *Filmfestival Rotterdam*.

Het gevolg van zijn inzending was een vloed aan brieven, artikelen en interviews, die in dit boekje staan afgedrukt. De strijdkreten van de dialectbestrijders en de noodkreten van de dialectsprekers worden afgewisseld met enkele persoonlijke reacties.

Caféhouders, leraressen en pastoors: iedereen komt aan het woord. We hebben niet geselecteerd op kwaliteit van schrijfstijl of wijsheid van gedachte. Ons enige doel was licht te verschaffen in de zaak van het dialect.

Juli 1993

René Hesselink
Linus Hesselink

Weg met het dialect

Dag In dag Uit van 7 januari besteedt aandacht aan het boek *Rijstartele of veters*, uitgegeven door de Veldekekring, 'een gezelschap dat ijvert voor het behoud van de streektaal in Maas-tricht en omgeving'. Waarom toch moeten dialecten bewaard worden? Als het aan mij lag slo-ten we alle dialecten op in het museum en spraken allemaal Al-gemeen Beschaafd Nederlands: met de nadruk op beschaafd.

'De gedachte dat andere streektalen minder 'beschaafd' zouden zijn dan het noordwest-Nederlands' zou schade hebben toegebracht aan de taalontwik-keling. Want dialect sprekende ouders die hun kinderen Neder-lands-talig opvoeden, zadelen hun kinderen op met 'limburgis-men'. Dit is de redenering van de schrijvers van genoemd boek. Mij lijkt het veel gemakkelijker om limburgismen uit te roeien dan een heel dialect.

Ik ben opgegroeid met het Twentse dialect. Nu ik al meer dan vijftien jaar in het 'westen' woon, ben ik er, denk ik, be-hoorlijk in geslaagd vlekkeloos Nederlands te spreken en schrij-ven. De energie die dat heeft ge-

kost had ik liever (en beter) er-gens anders aan besteed.

Een dialect zou niet minder 'beschaafd' zijn dan het ABN. Welk een misverstand! De Ne-derlandse dialecten hebben niet eens een spelling. Iedere provin-ciale schrijver die in zijn dialect wil schrijven gebruikt zijn eigen, van het Nederlands afgeleide, spelling. Een in dialect geschre-ven tekst is daarom zo onlees-baar, ook voor de dialect-beheer-ser. Een taal zonder spelling is beslist primitiever dan een met.

In de jaren dat ik me nog met het Twents moest behelpen, bleek steeds meer dat dat dialect voor veel begrippen geen woord had. Steeds vaker moest ik mijn toevlucht nemen tot het Neder-lands. Als dat geen teken van gebrek aan beschaving is!

Weg met het dialect. Weg ook, uiteindelijk, met het Neder-lands. Zou het niet heerlijk zijn als alle mensen uit alle landen en van alle rassen en volkeren in één taal met elkaar konden com-municeren? Het zou de wereld-vrede ongetwijfeld een stapje dichterbij brengen.

UTRECHT

René Hesselink

VOLKSKRANT 23-1-1993

Afschaffen van dialect is het toppunt van arrogantie

Op de U-pagina van 16 januari vraagt René Hesselink zich af waarom dialecten bewaard moeten blijven. Wat hem betreft kunnen alle dialecten het beste worden opgesloten (sic!) in een museum. Weg met het dialect dus.

In een dialect liggen de specifieke spreekwoorden, uitdrukkingen, grappen, scheldwoorden, omschrijvingen van voorwerpen, toestanden, gebeurtenissen, karakters, emoties en mensen, kortom het eigen karakter van een streek besloten. Het verdwijnen van een dialect zou het afsterven van een stuk van dit eigen karakter en cultuurgood betekenen.

Hesselink beweert verder dat dialecten minder beschaafd zouden zijn dan het ABN en geeft onder andere als bewijs dat hij zelf in zijn Twentse periode steeds meer woorden moest vervangen door Nederlandse, omdat er geen Twentse equivalenten voor waren.

Heeft Hesselink zich wel eens afgevraagd hoeveel Nederlandse woorden er bestaan die letterlijk uit andere talen zijn geïmporteerd, terwijl er in veel gevallen wel een Nederlands equivalent voorhanden is?

Bovendien maakt hij mij niet wijs dat er werkelijk zoveel tijd en energie is gaan zitten in het verkleinen van de invloed van zijn Twentse dialect op zijn Nederlands. Ik ben zelf opgegroeid met het Kerkraadse dialect, waarmee zelfs streekgenoten van dertig kilometer verderop de grootste moeite hebben om het te volgen. Mijn eerste Nederlands leerde ik spreken op school. Ondanks dat heb ik nooit enige hinder ondervonden in mijn dialect of in de beheersing van het Nederlands.

ZOETERMEER Michel Havenith

Verdringing

Stront, wie hef oe drett'n! Het zal René Hesselink (*de Volkskrant*, 16 januari) moeite kosten om — na vijftien jaar beschaafd praten — deze Twentse spreuk te begrijpen. Ach, verdringing van je roots komt bij naar de grote stad verhuizende Tukkers nogal eens voor. Maar de arrogantie voert wel heel ver als je je eigen dialect een gebrek aan beschaving noemt.

Een wereldtaal die de vrede nabij zal brengen. Gelukkig dragen Normaal, Wilmink en Finkers hier meer toe bij dan René's door-draaverij.

Voor hem toch nog een laatste poging, vrij naar Willem Wilmink.

Op nen dag dreek iej gin Grolsch meer,

*kuiert nicht meer deur de stad,
veuv iejt wet köj niks meer hebn*

dan he'j t had.

ENSCHDEDE Eddie Kokhuis

Onbeschaafd

In algemeen beschaafd Nederlands kan ik niet goed uitdrukken wat ik René Hesselink wil laten weten, dan maar in 'onbeschaafd' dialect: *Es lulle worst waar, hadde gij 'n maand vol.*

EDE Hermine Willems

Intrinsiek

Ervan afgezien dat het verband tussen een uniforme taal en het dichterbij komen van de wereldvrede mij nogal discutabel lijkt, hanteert Hesselink een nogal beperkte taalopvatting. Hij heeft geen oog voor het gegeven dat taal niet te reduceren is tot een communicatiemiddel, dat door een beter, meer beschaafd middel vervangen zou kunnen worden. Taal is niet alleen een instrument, maar ook de wijze waarop een gemeenschap, een cultuur of streek zijn eigenheid vormgeeft, bewaart en doorgeeft.

Deze intrinsieke band tussen taal, betekenis en de eigenheid van een gemeenschap wordt (ook) duidelijk als we de typische Twentse uitdrukking: *'Ett'n en drink'n geet nog wā, mēr meu, meu, meu'* vertalen in Algemeen Beschaafd Nederlands: eten en drinken gaat nog wel, maar ik ben erg vermoeid. Men krijgt het gevoel dat er plots een beschaafde zeurkous aan het woord is, één waarin een Twent zich zeker niet zal herkennen.

Ook het kernachtige *Hen oet Twente, leuke leu* (Mensen uit Twente zijn leuke mensen) kan maar beter onvertaald blijven. De vertaling klinkt zo belachelijk dat men nog aan de waarheid van de oorspronkelijke versie zou gaan twifelen.

In beschaafd Nederlands zal ik daarom willen uitroepen: leve het dialect, en met name het Twentse!

NIJMEGEN

Cyril Lansink

Dierentuin

René Hesselink (U-pagina 16, januari) is een gelukkig mens. Jarenlang Twents gesproken tot hij het licht zag in het Westen. Einde-lijk spreekt en schrijft hij, dank zij vijftien jaar westerse beschaving, 'behoorlijk vlekkeloos' Nederlands. Maar wat heeft hem dat toch een moeite gekost, die arme René.

Ik bewonder hem om zijn door-zettingsvermogen en geweldige resultaat. Ik heb een dikke dertig Twentse jaren op mijn conduite en zo'n 25 westerse. Het kost me nog steeds moeite me staande te houden in dat 'goed' Nederlands sprekende Westen; soms schrik ik me te pletter als ik weer een 'e' inslik en val dan van pure schaamte stil. In Twente behelp ik me nog steeds met Twents en van al die taalverbasteringen ben ik nu toch zo gespleten geraakt.

Hesselink, heeft de beschaving ontdekt. De wereld zou nou één taal moeten krijgen en dan: leve de

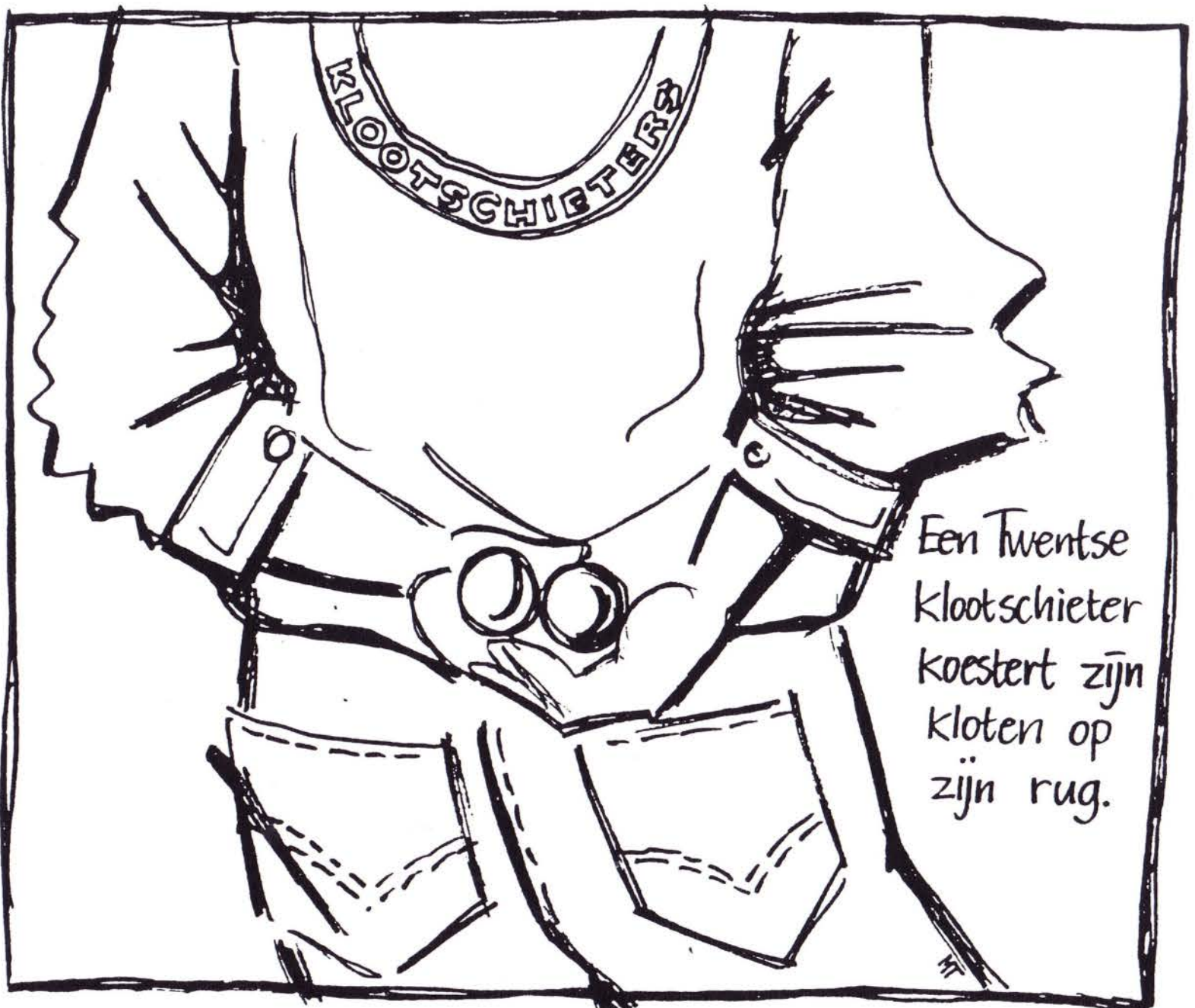
vrede. We gebruiken dan voortaan allemaal dezelfde naam van een beschaafd iemand natuurlijk: Hesselink bijvoorbeeld. We eten en drinken dezelfde eenheidsprak, dragen dezelfde kleding, strijken de aarde glad als het westerse landsschap (dag bergen, dag dalen, want die zijn er per slot ook in het Westen niet) en krijgen dezelfde soorten kinderen uit de cliché-fabriek.

Niks blank en geel en bruin en zwart; allemaal één kleur. Dan opent zich het pad naar ons geluk en de wereldvrede. We zijn één grote familie. De enkele figuur die nog aan eigen taal, cultuur en dialect vast wil houden, stoppen we in de dierentuin of het museum als zeldzame exemplaren van ontembare wilden.

Reserveer daar dan een plaatsje voor mij meneer Hesselink. Want ik wil toch Twents blijven spreken, ook al verstaat u mij niet meer.

VOORHOUT

Arnold Fortuin

TWENTSCHE COURANT 26-1-1993

Oud-Saasveldenaar René Hesselink vindt Twentse cultuur beperkte aangelegenheid

‘Dialect belemmert communicatie’

door Jos Oude Nijhuis

UTRECHT/HENGLO - Eén ding begrijpt hij niet. Dat zich tot op heden niemand heeft gemeld, die zijn standpunt deelt. Dialecten - het Twents inclusief - zijn nutteloos. Horen thuis in het museum. René Hesselink kreeg een lading reacties over zich heen, toen hij middels een ingezonden brief in de Volkskrant zijn mening over het dialectgebruik kenbaar maakte. Geen enkele positieve! „Hoe kan dat toch? Er moeten gewoon mensen zijn die dezelfde mening hebben als ik”, verzucht hij, vasthoudend aan zijn eigen gelijk.

Sinds zijn achttiende, toen hij aan de Rijksuniversiteit Utrecht Nederlands ging studeren, woont de inmiddels 35-jarige Hesselink in de Domstad. Toch is hij wel degelijk een geboren en getogen Twentenaar. Hij is zoon van een middenstander in - kan het nog Twentser? - Saasveld. Aan de Oudegracht in Utrecht drijft hij momenteel samen met een vennoot een boekhandel/antiquariaat.

Hesselink is thuis met het Twents opgegroeid. Zijn ouders spraken het, zijn hele omgeving sprak het. „Op de lagere school ben ik pas Nederlands gaan leren”, stelt hij. In dat leerproces heeft Hesselink zijn dialectachtergrond als een sta-in-de-weg ervaren. De tijd en energie die het hem heeft gekost om zich het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) eigen te maken, had hij liever aan iets anders besteed. „Aan een andere taal bijvoorbeeld. Daar zou ik wat aan gehad hebben. Aan het Twents heb ik absoluut niets”, beweert hij. „Dialect is gewoon lastig. Het belemmert de communicatie tussen mensen. Dialectsprekers kunnen zich vaak

moeilijk uitdrukken in het Nederlands. Ik zie en hoor dat thuis in Saasveld nog wel eens. Het komt klungelig over, vind ik.”

Dat dialect hem irriteert, is niet iets van de laatste tijd. Dat begon in Saasveld al. Het stuk in de krant, geschreven naar aanleiding van een publicatie over een boek van een Limburgse dialectgroep, is dan ook niet zijn eerste actie, gericht tegen het dialect. Samen met zijn broer riep hij een twintigtal jaren geleden de ‘Actiegroep tegen het Twents’ in het leven, toen de burgemeester van Weerselo, bij een of andere gelegenheid, onder het plaatsnaambord Saasveld, de Twentse aanduiding ‘Soasel’ hing. „Maar verder dan de oprichting zijn we nooit gekomen...”

‘Schattig’

Hesselinks erge eis geldt niet alleen het dialect zelf. Ook de wijze waarop niet-dialectsprekers over streektaal praten, stemt hem niet vrolijk. „Men-

sen, die zelf geen dialect spreken, vinden dialect ‘schattig’ en ‘zo leuk’. Het is - wellicht wat overdreven gesteld - een beetje dierentuin-achtig.”

Aan de andere kant heb je, zo stelt de neerlandicus vast, de bewakers van het dialect. „Mensen die dialect spreken, dat ontzettend belangrijk vinden en tegelijk ook denken dat het hele culturele leven van de streek ervan afhangt. Nou, ik geloof daar niets van”, aldus Hesselink. „Bovendien: de Twentse cultuur is helemaal niet zo belangrijk. De Nederlandse is, zoals die ook in de literatuur naar voren komt, veel interessanter. En ABN, algemeen beschaafd Nederlands, is veel rijker dan welk dialect dan ook. Een dialect kan in een roman hooguit als ‘couleur locale’ dienen. Trouwens, uiteindelijk is ook het Nederlands beperkt. Het Engels gaat nog weer veel verder. In het Nederlands hebben we geen Shakespeare.

Maar ja, in het Twents bestaat er geen Reve. Kijk, iemand schrijft in het Twents omdat hij Twents wil schrijven, maar iemand schrijft in het Nederlands, omdat hij iets wil zeggen. Logisch, want op die manier bereikt hij de meeste mensen. De schrijver Hermans heeft niet voor niets ooit eens gezegd: schreef ik maar Engels, dan had ik een groter publiek.”

Argumenten

Ook Hesselink zegt er wel notie van te hebben genomen, van al die andere argumenten, die dialectsprekers hanteren om het gebruik van hun streektaal te verdedigen. Iemand die naast Nederlands ook dialect spreekt zou zich eerder een vreemde taal eigen kunnen maken. Vertalen zou dan een automatisme zijn. Hesselink gelooft er het zijne van. „Dat zou onderzoek dan moeten aantonen”, zegt hij.

Of: ook het Nederlands is een dialect. „Klopt, maar het kent wel een lange schriftelijke traditie. Al in de zeventiende eeuw zijn er regels voor gemaakt. Ja, ook het Twents had tot officiële taal verheven kunnen worden, maar dat is niet gebeurd. Ik zeg ook niet dat het ABN in zijn oorsprong beter is dan het Twents. Alleen: het Nederlands is sinds de zeventiende eeuw

onze standaardtaal en daardoor is ze rijker geworden dan de verschillende dialecten. Het wordt nu één keer door meer mensen verstaan. Je komt er verder mee. Dialect kent geen echte spelling. Elke schrijver hanteert zijn eigen regels. In het Twents gaat het vaak om een fonetische weergave van het gesproken woord. Je moet het hardop voorlezen, anders lukt het gewoon niet”, aldus Hesselink, die als scheidslijn tussen wel dialect en geen dialect, de algemene verstaanbaarheid van het gesproken woord hanteert. Het enige argument voor het dialect, dat er bij Hesselink nog wel in wil, is de eenheidsworst die ontstaat, wanneer dialecten verdwijnen. Maar ook hier haalt hij tegenargumenten van stal. „Je kunt je afvragen of het wel zo goed is: elke groep zijn eigen culturele identiteit. In België zorgt de taalstrijd in elk geval voor een hoop trammelant.”

De oud-Saasveldenaar voerspelt dat de geschiedenis hem ooit in het gelijk zal stellen. Hij constateert dat het Twents al vernederlandst en dat beschouwt hij als een teken aan de wand.

Hesselink zegt zich ervan bewust te zijn dat zijn opmerkingen over het dialectgebruik arrogant kunnen overkomen. „Maar, laat dit duidelijk zijn, ik heb niets tegen Twentenaren. Ze zijn niet beter of slechter dan de mensen hier. Maar toch woon ik liever in Utrecht. Er valt hier in cultureel opzicht meer te beleven. De Twentse cultuur is zo beperkt. Neem nou het midwinterhoornblazen. Zelf heb ik dat jarenlang, en fanatiek, beoefend. Maar toch luister ik liever naar het Concertgebouwconcert.” Dat hij met die uitspraak voorbijgaat aan de oorsprong van het gebruik, lijkt hem niet te deren...

GELDERS OVERIJSSSELSE COURANT 29-1-1993

Variatie

„Dialect belemmert de communicatie”, zegt René Hesselink in de krant van 27 januari. Een uitspraak die me opvalt. Enkele stukjes in de Volkskrant hadden me er al attent op gemaakt. Op zich vind ik het een goede zaak, dat het fenomeen dialect de laatste tijd meer aandacht krijgt. Dialecten zijn tenslotte vormen van taal en dus vormen van onze cultuur, en René Hesselink helpt prima mee om dit cultuuraspect voor het voetlicht te brengen. Maar daar houdt het voor mij op. Uitspraken zoals 'dialecten zijn nutteloos' en 'dialect belemmert de communicatie' doen mij de haren te berge rijzen. Je zou van een Neerlandicus op zijn minst verwachten dat hij enigszins wetenschappelijk onderbouwde stellingen verkondigt, maar nee hoor: 'Dialect is gewoon lastig', zegt Hesselink, die vervolgens laat merken nog steeds trots te zijn op een wat wereldvreemde actie uit zijn puberjaren.

Even wat feiten: Als je vindt dat dialect nutteloos is, zeg je in

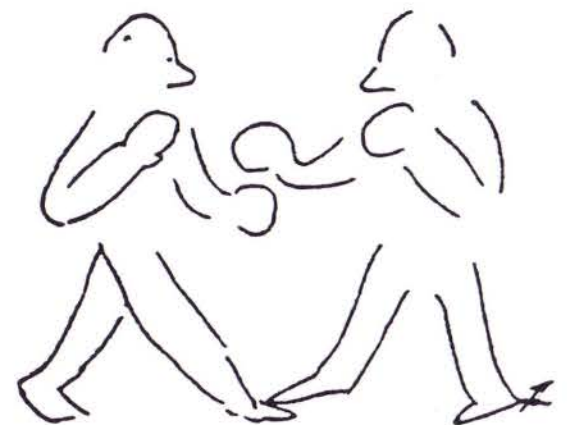
feite, dat dat cultuur-aspect nutteloos is. Alsof alle aspecten van onze cultuur persé nuttig moeten zijn; alsof ze niet gewoon mooi of leuk mogen zijn. Een nogal armzalig cultuurbesef, lijkt me. En dat een taal de communicatie belemmert, daar heb ik nog nooit van gehoord. Ik heb altijd begrepen, dat taal er is om juist de communicatie te bevorderen. Hesselink heeft ook nog een echte open deur in petto.: 'Iemand schrijft Twents om het Twents en Nederlands als hij iets wil zeggen'. Ja, ja. Je doet een deur open om de deur open te doen, of je doet een deur open om naar binnen te gaan. Zo argumenteren is in ieder geval onwetenschappelijk en getuigt inderdaad van een grote onderwaardering, wellicht minachting van de Oost-Nederlandse streektaal.

Hesselink heeft gelukkig al een beetje in de gaten dat zijn stellingen arrogant kunnen overkomen. Inderdaad, want ze zijn arrogant en gespeend van enig breed (en tolerant) cultuurbesef. Ik denk, dat 'elke groep zijn eigen culturele identiteit' best mag hebben, inclusief de eigen taal. Zolang dat

niet ontaardt in erg chauvinisme en vreemdelingenhaat is dat alleen maar goed voor de broodnodige variatie in onze cultuur.

En ongetwijfeld zal de geschiedenis Hesselink het gevoel geven, dat hij gelijk heeft. Maar ik heb zo'n idee dat hij zelf nog niet precies weet waarin precies.

Jan Ottink
LOCHEM

Zonder dialecten zou fundament onder het Nederlands verdwijnen

Hij heeft heel wat reacties losgemaakt, neerlandicus René Hesselink, met zijn frontale aanval op het gebruik van het dialect. Niet in de laatste plaats in zijn geboortedorp Saasveld, waar sommigen hem zelfs onomwonden verwijten zijn 'hoesbreef' wel bijzonder drastisch te zijn kwijtgeraakt.

Eergisteren legde hij omstandig in deze krant uit hoe negatief hij over het dialect denkt. Het zou een belemmering zijn voor de communicatie tussen mensen, zou een sta-in-de-weg zijn bij een carrière elders in het land, in geschreven vorm is het nauwelijks leesbaar, het Nederlands is veel rijker van inhoud, kortom een nutteloos taalinstrument dat dialect. Aldus Hesselink.

Die conclusie - dat moge geen verbazing wekken - wordt niet gedeeld door de oostelijke streektaaldeskundigen. En de argumenten tot die conclusie evenmin. „Want je kunt van al zijn stellingen heel gefundeerd ook precies het omgekeerde beweren”, zeggen zij.

De Kreenk vuur de Twentse Sproak, die in Twente het dialect in verenigingsverband koestert en propageert, legt bij haar activiteiten nogal de nadruk op de waarde van het dialect. Enerzijds als onvervangbaar cultureel erfgoed (- „En dat is toch niet iets dat je zomaar als een oud pak wegwerpt”, benadrukt dialectwetenschapper mevrouw dr. J. Daan uit Barchem -), een taal met een eigen grammatica en regels, anderzijds als het voordeel dat deze vorm van tweetaligheid biedt bij het aanleren van een vreemde taal. De kreenk heeft tevens gezorgd voor een uniforme, vanwege een minimum aan leestekens goed leesbare spelling voor het Twents. Waarmee dat punt van kritiek van

Hesselink op onwetendheid duidt.

Kreenk-voorzitter B.G. Lohuis uit Hengelo reageert dan ook fel op diens aantijgingen: „Dat het dialect een belemmering heeft gevormd voor zijn ontplooiing, moet een puur persoonlijke aanlegenschap zijn geweest. Anders is het niet te verklaren dat vele andere academici, die lid van onze kreenk zijn, daar geen last van hebben gehad”.

Drs. J.B. Schildkamp (Lemselo), taaldeskundige in vele streekculturele organisaties in oost-Nederland, beaamt dat. „Ik heb alleen maar voordeel gehad van mijn dialect-kennis”, zegt hij. „Anders had ik de Germaanse talen lang niet zo snel kunnen begrijpen als nu het geval is geweest”.

Lohuis noemt het absoluut onwaar dat het dialect minder rijk zou zijn dan het Nederlands. Het tegenovergestelde is waar, beweert hij en wordt daarin gesteund door de neerlandicus drs. A.L. Hottenhuis (Zenderen). „Essentieel is juist”, zegt deze, „dat de dialecten het fundament hebben gevormd voor het huidige Nederlands. Bovendien zijn in het dialect uitdrukkingen en woorden bewaard gebleven die in het Nederlands verloren zijn gegaan. Ik ben echt van mening dat zonder dialecten heel gauw het fundament onder het Nederlands verdwijnt en we niets anders dan leenwoorden uit andere talen gaan kiezen”.

Waardevol

De streektaaldeskundigen noemen het dialect een uiterst waardevol middel om te gebruiken voor de communicatie in het dagelijks leven en de vriendenkring. Ofwel: dialect praat je onder elkaar, Nederlands met anderen.

Dialectauteur en winnaar van de eerste Twentse dialect-wedstrijd, Bert Wolbert (Borne), constateert bij vele gelegenheden dat dialectsprekers zich beter kunnen uitdrukken in hun dialect dan in het Nederlands, ook schriftelijk.

„Dat werd me onlangs opnieuw duidelijk toen een aantal mensen iets over of voor een bepaalde persoon moesten schrijven. Enkele bijdragen werden spontaan in het Twents op papier gezet”.

René Hesselinks stelling dat om echt iets te willen zeggen, je Nederlands nodig hebt, wordt dan ook met klem bestreden. En het tegendeel is recent bovendien nog eens bewezen door de ontboezeming van dichter Willem Wilmink juist de in zijn bundel Heftan Hattat bijeengebrachte verzen in het Twents geschreven te hebben omdat hij in die taal gevoelens onder woorden kan brengen waar het Nederlands het laat afweten.

Eenzelfde argument gebruikt prof. dr. Anne van der Meiden, om in de streektaal te preken: „Je kunt een toegevoegde waarde meegeven door het gebruik van het Twents. Je kunt woorden en begrippen gebruiken die het Nederlands niet meer kent of alleen in een veranderde, gemoderniseerde vorm”.

Alom bestaat de opvatting dat een eigen culturele uiting als de streektaal in waarde zal stijgen vanwege de internationalisering van de samenleving. Nu grenzen opengaan, neemt de afstandelijkheid toe en zoekt de mens geborgenheid in het vertrouwde. Mevrouw Daan erkent dat aan een zekere vernederlandsing van het dialect plaats vindt, een geleidelijk aanpassing. „Maar”, zegt zij, „bij zo'n proces blijkt steeds weer dat een streektaal op essentiële punten van het Nederlands afwijkt om een eigen karakter te blijven houden”.

UIT EEN BRIEF VAN TINEKE LENSINK-LUB AAN R.H. OMMEN 1-2-1993

Daar ik al iets

dover aan het worden ben, moet ik iemand echt aankijken, als hij of zij spreekt. Dat ging hier natuurlijk moeilijk in een kamer vol mensen. Dus moest ik meermalen de vraag herhalen want ik verstond het antwoord niet. Tenslotte zei ik: ik spreek geen dialect, zeg het s.v.p. in het Nederlands.

Een der aanwezigen zei in het dialect: 'Hoe lang woon je hier al?' Ik antwoordde dat we hier 3 1/2 jaar woonden. Nou dan had ik alle tijd gehad om het dialect te leren. Als ik naar het buitenland ging leerde ik thuis ook wel even wat woorden om me daar verstaanbaar te maken.

Ik was woedend om deze kromme redenatie, doch ik heb maar niet gereageerd. Onze jongste zoon is journalist en schrijft op de dinsdagen voor het AD. Hij is met een autochtone Ommense getrouwd. Een hele familie die dialect spreekt en zij gelukkig niet. Door vriendinnetjes uit de nieuwbouw spreekt ze Nederlands met enkele inslikkingen, maar ze spreekt niet 'plat'. Haar zusters hadden vroeger spraakles. Want tellen in het Nederlands hadden ze thuis niet geleerd. Ook op hun trouwerij zullen ze de familie van mijn kant voor geen centimeter tegemoet komen: ze blijven dialect spreken.

Het is hinderlijk, onbeschoft en de kinderen uit deze streken ondervinden als ze gaan doorstuderen dat ze een enorme taalachterstand hebben opgelopen. Bovendien blijven ze vaak twijfelen. Dat merk ik nu soms nog aan mijn man. En toch spreekt hij geen woord dialect meer thuis. Maar de ingeslopen germanismen, de prietpraat van thuis vroeger, spelen hem gevoelsmatig nog altijd parten.

Daarom ben ik het echt met u eens: kinderen zijn ongelukkiger met een dialect! Verloren tijd om ABN te leren, de tijd zou nuttiger besteed kunnen worden.

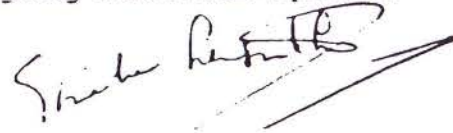
Enfin, u hebt nu een medestander!

Er zullen er meer zijn, succes met uw werk in deez' strijd!

Vriendelijke groeten.

een gewone gepensioneerd juf.

die graag Nederlands spreekt.

GELDERS OVERIJSSELSE COURANT 4-2-1993

Onzin!

Volgens Twentenaar R. Hesselink (de krant van 27 januari) is dialect maar niks. Hoewel zelf afkomstig uit Twente, voerde hij in het verleden zelfs actie tegen dialect. Onzin! Je kunt – zijn redenering volgend – net zo goed actie voeren tegen Nederlands of tegen Chinees, Koerisch of Vlaams. Of Hesselink het dialect nu liever wel of liever niet ziet verdwijnen, maakt niet zoveel uit. Dialect is er.

Mediagroer A. van der Meiden (overigens een Tukker in hart en nieren) vertelde op een sprekebeurt in Slagharen, die ik enkele jaren geleden bijwoonde, dat dagelijks ongeveer vier miljoen Nederlanders geen algemeen Nederlandse standaardtaal, maar een dialect spreken. Dat is nog altijd tussen de 25 en 30 procent van de bevolking. Dat kun je niet ontkennen. De Nederlandse dialecten zijn geen afgeleiden van de

Nederlandse standaardtaal, maar ze hebben een eigen, autonome ontwikkeling gekend naast wat nu algemeen Nederlands is geworden. Dat je maatschappelijk achterop raakt als je alleen maar dialect spreekt, kan waar zijn. De mensen die alleen hun streektaal machtig zijn, zijn op de vingers van één hand te tellen. Uitzonderingen dus.

Natuurlijk, het dialect verneerlandst. Een computer is ook in het plat een computer. Toch zijn er streken waar nog veel plat wordt gebruikt. In Salland, in Twente ook. Kom maar eens in Vroomshoop op een lagere school. Voor kinderen die van huis uit dialect spreken, zou je eenzelfde handelwijze kunnen hanteren als voor kinderen van bijvoorbeeld Turkse of Marokkaanse komaf. Leer ze hun eigen taal waarderen en goed spreken, maar leer daarnaast ook het Nederlands aan. Dat is nu eenmaal een vereiste. Op deze manier krijg je kinderen die tweetalig,

zijn, je zorgt ervoor dat er geen taal-eenheidsworst ontstaat en bovendien leren ze zo meerdere talen goed spreken, zonder zich minderwaardig te voelen omdat ze óf slecht Nederlands óf slecht hun moedertaal praten.

Idealistisch? Het Staring Instituut heeft complete lesprogramma's in de kast liggen voor dialectgebruik in de klas, naast het Nederlands. Een en ander neemt natuurlijk niet weg dat de hoeveelheid dialectsprekers afneemt. Zeker de jeugd gebruikt steeds minder streektaal. Als dialect door natuurlijke omstandigheden verdwijnt, kun je dat jammer vinden, maar heb je dat te accepteren. Er zijn streken waar nog volop dialect wordt gesproken en ik vind dat je het er dan ook niet moet uitrammen, ook niet bij de jeugd. Dialect bevordert de communicatie, en belemmert de omgang met anderen niet. In tegenstelling tot wat Hesselink gelooft.

Leo Polhuys
DEVENTER

BRIEF A.J. HESSELINK AAN R.H. SAASVELD 30-1-1993

Hesselink

MEUBELN

7597 MG SAASVELD

DROSTEWEG 22

TELEFOON 05404 - 94225

R e n e' oet Saosel,

Meteen nao dak 't telefoon op 'n haak ler, völ de Twentse-Kraant bie owns in de bus.

Door stun mi'j toch 'n verhaal in "Oet de naoberschap" met antwoorden van almaol leu di zich ergerden an dat geschriew en dat ofkammen van oe ower dat twentse dialect.

Door waren Docturandussen bi'j , leeraren en wat al nich meer, zelfs nen leraar di'j zölf in de klas hebt had. (Schildkamp)

Almaol leu die de toch ok wa luk van wett, mer geneen die ow daor geliek in gef, zölf het teggendeel, die zorgt vuur dat 't Twents in staand blif. Dat hadden ze van ow as geboorn en getogen Saoseler ok verwocht, en dan zeg ik : "Ik ok nich"

Ie könt better 'n vuurbeeld nemm an Andre Hottenhoes, den schrif elke wek 'n stukken in de kraant, zoas daor vandaag neust steet. "Wat nog niet in Dijkhuis staat".

Dat is ok nen Saoseler, en ok leraar, den weet er toch ok wa iets van.

Iedereen die ik disse daagn teggen kom, die begint der aower, en die zegt dat hak van ow'n zön nich verwocht.

Ik hop a'j nog es wier wat schriewt, daj ow nich zoiets op 'n hals haalt. Dan köj ow better stil hooln. As 't dan in elk geval mer nich in Twente bekeend word. Loat 't dan mer in Utrecht want daor wett ze nich te better.

Ow's dooj der in elk geval gen plezeer met, en de andere leu oet Twente ok nich.

A'j ow dat mer good in de oorn knupt.

Betterschop ! !

Pa en Ma oet Saosel.

Utrecht, 31 januari 1993

Beste pa,

Bedankt voor de brief. Het moet aardig wat inspanning gekost hebben om in het Twents te schrijven. Het lezen van de brief kostte in ieder geval meer moeite dan het geval zou zijn geweest als hij in het Nederlands was geschreven. En dat is nou precies één van mijn argumenten tegen het Twents. Jij kunt het niet echt schrijven, en ik kan het maar moeizaam lezen. De spelling die je gebruikt is willekeurig, en zeker niet de 'officiële' spelling van de *Kreenk vuur de Twentse sproak*.

En die argumenten van al die streektaal-deskundigen zijn beslist niet beter omdat ze doctorandussen zijn.

Geef mij toch eens één reden waarom ik blij zou moeten zijn met dat Twents. Ik heb er helemaal niets aan, hier in Utrecht. Jullie daar wel, in Twente, maar als iedereen Nederlands zou spreken was dat toch beslist handiger.

En die flauwekul over de 'hoesbreëf'. Ik schaam me er heus niet voor om Twentenaar te zijn. Dat schrijf ik ook in een brief aan de krant. Waarom is iedereen toch zo op zijn teentjes getrapt als één iemand eens een keer iets tegen het Twents beweert?

Een Twentenaar is niet slechter dan iemand uit het westen. Maar ook niet beter.

De rest staat hopelijk één dezer dagen in de *Twentsche Courant*.

Hartelijke groeten,

René

PLAATSELIJK SPORTBLAD VIERSPORT JANUARI 1993

Voetbal

Oud-Saasveldenaar Rene Hesselink in de *Twentsche Courant*: "Ik woon liever in Utrecht. Er valt hier in cultureel opzicht meer te beleven. De Twentsche cultuur is zo beperkt. Neem nou het midwinterhoornblazen. Zelf heb ik dat jarenlang, en fanatiek, beoefend. Maar toch luister ik liever naar het Concertgebouworkest."

Is dit laatste niet ongeveer hetzelfde en dus net zo "krang" als wanneer een oud (?) Saasveldenaar zou zeggen: "Ik woon liever in Amsterdam. Er valt hier in sportief opzicht meer te beleven. De Twentsche sport is zo beperkt. Neem nou de voetbal. Zelf heb jarenlang bij Saasveldia gespeeld, en fanatiek. Maar toch kijk ik liever naar Ajax." !!

Twents dialect

In uw krant van 28 januari maakte een aantal doctorandussen zich kwaad op wat mijn broer René Hesselink vertelde in een (door u goed verzorgd) interview. Hij heeft het gewaagd iets te zeggen tegen het Twentse dialect. Nu laat ik het graag aan hem over om wat te doen tegen die geharnaste bewakers van Streektaal en Dialect. Ik wil iets opmerken over de hoesbrief die die Hesselink volgens sommigen zou zijn kwijtgeraakt.

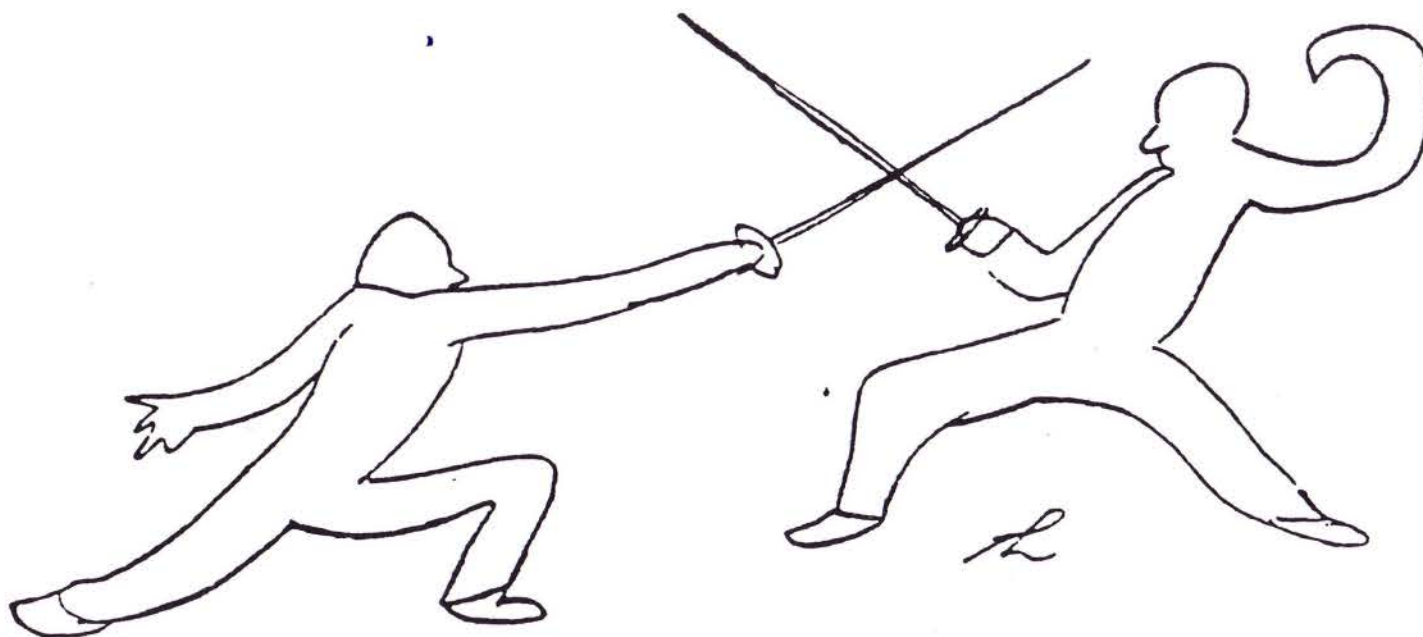
De hoesbrief (het woord bestaat niet in het Nederlands) is niet iets wat je kunt bezitten. Ik heb hem nooit in handen gehad terwijl ik toch in Saasveld, gemeente Weerselo, ben opgegroeid. Het is een document dat je alleen maar kwijt kunt raken. Je „verliest je huisbrief” als je iets doet wat mensen uit je geboortestreek kwaad maakt.

Dit staat er in zo'n brief: „Je bent in Twente geboren en zult niet elders wonen! Je smaak en stijl mogen niet veranderen en je sluit je ogen voor de betrekkelijkheid van je Twentse achtergrond. Doe je iets wat wij in Twente niet doen, dan verloochen je je afkomst. Denk nooit dat je anders bent dan wij, de andere Twentenaren. Hou je kalm, jongen, en stel je niet aan. Word zoals iedereen, verander nooit en blijf hier!”

De huisbrief is een stempel die je krijgt van de mensen die altijd zijn gebleven op de plek waar ze ter wereld werden gebracht. En die niet benieuwd zijn naar hoe die wereld er een stukje verderop uitziet.

De hoesbrief gaat over Twents bloed en Twentse grond, het is een oorkonde voor een klein hoekje in een klein landje. In een wereld waarin iedereen trekt, reist, vlucht of emigreert is het een achterlijk document.

**Dr. Linus Hesselink,
Amsterdam.**

BRIEF VAN A.J. HESSELINK AAN L.H.

Saosel, 3 februari 1993

Linus oet Saosel,

Dat steet ter wa baoven mer i'j zoln nich zeggen da'j oet Saosel komt, a'j dat domme stuk'n zeet in de Twentse kraant. Den titel van Dr. kö'j der toch no ok nich meer vuur zetten. No hak oew toch wizer hooln. At zich ter èèn belachelijk maakt is a genug. I'j kent misschien ok nich het sprekwoord : "As de soep anbraand is möj de nich in reuren". Dan koopt al wier baowen.

A'j non stil harren west, was 't nog wa 'n maol wier oet-störven, mer non wordt er nog wier van ni'js aower kuiert.

Iedereen di m'j teggen koopt zeg : Wat mankeert di jongs van oew toch, meent ze, at ze luk meer leert hebt, dat ze dan alns better wett. Dat hak nooit vaneer verwocht. En as ik dan antwoord, : "ik ok nich" dan koopt ter wa meer los. I'j mossen het al mer is hören. Ze kiekt owns der nog vuur an.

A'j 't nog oet de Twentse kraant hadden laoten was 't nich zo erg wes, dan schriewt in Utrecht of Amsterdam mer net zo gek a'j wilt, door doot ow dan zölf mer met tekort. Dan mut i'j ow nich laoten aowerhalen duur die journalisten, dee wilt alns wa schriewen, as 't mer sensatie is. De Twentse kraant is ok a lang nich meer wat hee west is.

Wat a'j schriewt aower den "Hoesbreef", daor köj an wetten da'j nog nooit hebt begreppen wat door met bedoeld wordt. Het is helemaol gen nen breef. Het is ne oetdrukking vuur een die zien eigen herkomst nich wil wetten en alns daorvan ofkamt, en meent al 't andere meer en better is. Die oolwetse leu wödt dan vuur dom versletten, die wett nich te better, en zint nooit völ wieder wes as Saosel. Zoiets is nooit good te praoten. Waor a'j gen vestaand van hebt möj ok nich aower schriewen.

Hier zegt ze: dat zint leu die völ leert hebt, mer weinig vestaand hebt, in elk geval nich gebroekt.

A'j zölf gen gebroek wilt maken van Twents, möj zölf wetten, mer daorum hoof ie andere leu noch nich op te dringen.

Geleuwt mer dat ze aower Limburgs, Grönings, of Frees dialect net zo denkt. Daor möj ok niks verkeerds aower zeggen.

Geneen in b'jgaende antwoorden hef 't aower, zoas I'j schriewt da'j nich iets anders magt doon, of oet Twente weggaon, mer daorum hoof ie oew eegen geboortestrek of te kraken.

Hier waren lest Twentsen, die hadden meer as 40 jaor in Australie woont, die praoten net good plat Twents as wij. Die zegt: dat verleer i'j nooit, en ze kenden net zo good Engels en Nederlands.

Heel Nederland of de hele weerld ene taal, dat is toch iets wat nooit besteet. Wat heb i'j der dan an um ow daor drok vuur te maken. I'j mossen juust het teggenovergestelde doon, um het Twents in staand te hollen.

No hoppe w'ij daj ophooit met dat geschriew, want ie doot er owns gen plezeer met, wij möt owns der alle daagn an ergeren.

Hier in Saosel zeet ze oew an vuur verwaande leu, die 'n "HOESBREEF" zint verleurn. a'j non begriep wat 't betekend.

Betterschop,

van Pa en Ma oet Saosel.

TWENTSCHE COURANT 4/5-2-1993

Twents dialect (2)

Het interview van Jos Oude Nijhuis met mij in de Twentsche Courant van 26 januari heeft o.a. een praatgroep van Twentse dialect-geleerden flink gesprekstof geleverd. Gerard Vaanholt brengt in de krant van donderdag 28 januari hun ideeën in stelling tegen mijn opvatting dat het dialect beter kan verdwijnen. Het ergste aan mijn opvatting - dat zijn ook de reacties uit mijn geboortedorp Saasveld - is wel dat ik mijn 'hoesbreef' kwijt ben geraakt. Laat ik vooropstellen, dat ik mij niet schaam voor mijn Twentse afkomst. Maar ik ben er ook niet trots op. Trots kun je zijn op eigen verdiensten en dat ik als Twentenaar ben geboren is toeval, geen verdienste.

'Onvervangbaar cultureel erfgoed', 'culturele identiteit' zijn sleutelwoorden bij de verdediging van dialectgebruik. Of het nou allemaal zo onvervangbaar is lijkt mij nog maar de vraag, maar van mij hoeft de Twentenaar niet op te houden met klootschieten en midwinterhoornblazen. Ja zelfs mag hij zoveel Twents spreken als hij wil. Ik ben niet tegen dialecten; je kunt net zo goed tegen de voortplanting zijn. Waar het mij om gaat is het kunstmatig in stand

houden van allerlei dialecten. In zijn proefschrift over dialecten in de Noordoostpolder vergelijkt dr. H. Scholtmeijer de toenemende belangstelling voor dialecten met die voor zeehondjes: „Nu ze aan het uitsterven zijn, richt de publieke aandacht zich erop”. De dialectkringen schieten als paddestoelen uit de grond. De Twentsche Courant stelt zijn kolommen open voor mensen die in het Twents schrijven. Heel Twente loopt over van verontwaardiging als iemand, i.c. ik, zich tegen het Twents richt. Etc. Maar het is allemaal voor niks, want verdwijnen zal het op den duur toch, dat Twents.

De Kreenk voor de Twentse Sproak heeft een goed leesbare spelling voor het Twents ontwikkeld. Ik weet het nog beter: die spelling is in 1980 gereed gekomen. Als de één of andere kreenk regels opstelt voor de spelling van een taal, betekent dat nog lang niet dat er een spelling bestaat. De Twents-schrijvers houden zich niet aan die spellingregels. Op dezelfde pagina als het artikel van Vaanholt schrijft A.L. Hottenhuis 'leupn', en B. Wolters 'löapn' terwijl het, als ik het goed zie, om hetzelfde woord gaat. Een taal heeft een spelling als de gebruikers van die taal die

spelling kennen en gebruiken, en niet als er 25 mensen zijn die zich er min of meer aan houden, terwijl de modale taalgebruiker het slechts hakkelend kan lezen en helemaal niet schrijven.

Mijn stelling dat iemand Twents schrijft omdat hij Twents wil schrijven, en Nederlands omdat hij iets wil zeggen, wordt door Vaanholt vervormd tot: men heeft Nederlands nodig om echt iets te zeggen. Je kunt misschien wel echt iets zeggen in geschreven Twents, maar niemand doet het. Willem Wilmink wordt als uitzondering genoemd. Helaas heb ik zijn bundel Heftan Hattan in Utrecht niet kunnen vinden; niet in de universiteitsbibliotheek, niet in de openbare bibliotheek, en ook niet in de boekhandel. Maar diezelfde Willem Wilmink heeft heel veel meer - en beslist niet slecht - geschreven in het ABN dan in het Twents.

Dat met de dialecten het 'fundament' onder het Nederlands zou verdwijnen als klinkklare nonsens. Het ABN is in de zeventiende eeuw uit allerlei dialecten samengesteld, maar sindsdien is de invloed van die dialecten op het Nederlands te verwaarlozen. Het Nederlands heeft daarentegen veel invloed op die dialecten gehad; zodanig zelfs dat ik denk en hoop, dat ze allemaal zullen verdwijnen.

René Hesselink, Utrecht

Twents (3)

Ik las in uw krant een ingezonden stukje van dr. Linus Hesselink. Hij valt zijn broer René bij in de discussie welke deze heeft aangezwengeld over de minderwaardigheid van het dialect en de streekcultuur.

Ik heb de jongens van Hesselink jaren geleden in de klas gehad. In Hengelo, middelbare school. Ik vond ze aardig, schuchter en wat teruggetrokken. Dat zullen ze vast nog wel zijn. Bovendien zag ik ze altijd eens per jaar in de Adventstijd in Saasveld in de struiken staan, blazend op de midwinterhoorn.

Kennelijk zijn ze uitgevlogen, hebben gestudeerd en is tenminste één van hen universitair gepromoveerd. Dan kan, terugkijkend, Saasveld erg klein lijken, het dialect bekrompen en beperkt, de oosterse cultuurgronden uiterst schraal. Dat zijn op zich geen ongewone ervaringen.

Ongewoon is wel om daar ruchtbaarheid aan te geven. Gevraagd of ongevraagd. Onverstandig is het om

daar je doctors-titel voor te gebruiken. En zeer verontrustend om voor zo'n lullige boodschap je broertje te komen helpen. Jongens, veel sterkte bij het afweren van de hooivorken.

Guus Haverkate, Hengelo

Twents (4)

Vol ergernis heb ik de artikelen van René Hesselink gelezen. Mijn irritatie nam bij t lezen van de ingezonden brief van zijn broer zodanig toe, dat ik in de pen geklommen ben. Zijn uitleg van het fenomeen 'Hoesbreef' raakt kant nog wal: het is geen document, dat je alleen kunt kwijtraaken, maar je krijgt hem wel degelijk, namelijk bij je geboorte.

Geen enkele Tukker zal het een andere Tukker kwalijk nemen, als hij elders gaat wonen en de woonplaats mag zelfs Utrecht of Amsterdam zijn. Ook niet als je smaak en stijl anders zijn dan van de gemiddelde Tukker, ook al huldigt deze de „doe maar gewoon, dan doe je gek genoeg” levensstijl. Je raakt hem wel kwijt, als

je je afkomst vergeten wilt en deze actief verloochent.

L. Hesselink schrijft dat er in de 'hoesbreef' staat, dat je je ogen moet sluiten voor de betrekkelijkheid van je Twentse achtergrond en dat de huisbrief een stempel is, die je krijgt van de mensen, die altijd zijn gebleven op de plek, waar ze ter wereld gebracht werden. Is de blik van deze Saasvelders verruimd, doordat zij zich in 't midden en westen van ons land gevestigd hebben?

M.i. missen ze een stukje affiniteit met hun geboortestreek, met de mensen, die er wonen en de taal, die ze daar spreken. Bovendien is het verschijnsel 'Hoesbreef' niet typisch Twents, maar van overal, ook al heeft 't elders een andere naam.

Gelukkig hebben heel wat Tukkers over de over de hele wereld, die we met recht wereldburgers kunnen noemen, hun 'hoesbreef' niet verloren!

Willy oude Luttikhuis, Rijssen

TWENTSCHE COURANT 5-2-1993

Twents (5)

De 'bijdragen' over het dialect van de beide Hesselinks herinnerden me aan het klassieke gezegde: „Ik haat het gewone volk en schud het van me af”.

De Hesselinks haten natuurlijk niet. Een en ander is vanzelfsprekend figuurlijk bedoeld. Net als dat gezegde trouwens over die 'hoesbrief'. Doctor Linus maakt het in dit verband dan ook wel erg bont door daaraan conclusies te verbinden, die kant noch wal raken. Wie zegt hem dat de dialect-schrijvende en -spreekende

Twentenaar elke streekgenoot, die uitvliegt, tot in het absurde aan banden wenst te leggen?

Waar ik bang voor ben? Dat doctor Linus Hesselink moeite heeft met de term 'figuurlijk'. Als dat zo is moet hij zijn schoolgeld terughalen. Wenst hij ook dat gezegde letterlijk op te vatten, dan kan ik hem meedelen, dat het adres van de penningmeester van het betreffende schoolbestuur ongewijzigd is gebleven. Dat is n.l. van alle tijden.

Doctor noch-andus R. Heerink,
Oldenzaal

Twents (6)

Ik ben het in grote lijnen eens met René Hesselink. Ik vind dat we allemaal Nederlands zouden moeten spreken in het hele land. Op school ben ik diverse keren uitgelachen omdat ik echt niet het goede Nederlandse woord wist. Ik nam me zelfs voor, later met mijn kinderen alleen Nederlands te spreken thuis, om ze dit te besparen wat ik ook jaren heb volgehouden, maar leren ze het thuis niet, dan wel op straat, dus dit is ook maar beperkt.

T. Otter-Wijma, Enschede

TWENTSCHE COURANT 6-2-1993

‘Anti-dialecticus’ schrikt van reacties

UTRECHT/SAASVELD - „Tegen mij mogen ze alles zeggen. Ze mogen met argumenten komen; ze mogen mij ook uitschelden. Dat kan ik best hebben en ik zal ook wel terugvechten. Maar laten ze mijn ouders in Saasveld alsjeblieft met rust laten. Het is laf om niet mij, maar hen te bellen en hen lastig te vallen met opmerkingen, die eigenlijk voor mij bedoeld zijn.”

Neerlandicus en ‘anti-dialecticus’ René Hesselink uit Utrecht is geschrokken van de aard van de reacties, die zijn in deze krant gehouden pleidooi om dialecten - waaronder

het Twents - af te schaffen heeft opgeroepen. Hij duidt daarbij vooral op (telefonische) reacties, die aan zijn ouders zijn gericht. „Ze worden, met name door mensen uit Saasveld en omgeving, gebeld met boze opmerkingen en vragen. Dat het toch schandalig is wat die zoon van hen in Utrecht meent te moeten beweren en wat hem daar toch bezielt. De mensen in Saasveld begrijpen me blijkbaar niet. Maar ouders trekken zich zulke opmerkingen over hun kinderen aan. Ik wil niet dat hen het raakt, maar ik sta er machteloos tegenover. Laten ze mij bellen: 030-712763 is het telefoonnummer”,

roept de oud-Saasveldenaar.

Hesselink zou morgen te gast zijn in het praatprogramma Bakje Troost van de regionale omroep Radio Oost om daar over zijn stellingen tegen dialect in discussie te gaan met directeur Ben Thüss van de Oudheidkamer Twente. Bij nader inzien heeft hij die afspraak gisteren afgezegd. „Ik wil voor mijn mening blijven uitkomen, maar op een gegeven moment is de kool de sop niet meer waard”, vindt Hesselink. „Nee, het is geen kwestie van zwichten voor druk. Ik blijf bij mijn mening en van wat ik gezegd heb, neem ik geen woord terug.”

TWENTSCHE COURANT 9/11-2-1993

Twents dialect (7)

Met belangstelling heb ik de ingezonden brieven gelezen over het Twents dialect, waarin o.a. René en Linus Hesselink een aantal zeer zinnige opmerkingen maken over het gebruik van het dialect in het algemeen, en het Twents in het bijzonder. Hierover is een zakelijke discussie zeer wel mogelijk, en deze gaan ze ook niet uit de weg, gezien hun reacties.

Dit is echter geenszins het geval in de reactie van Guus Haverkate op - zoals hij dat zelf schrijft - „een ingezonden stukje van dr. Linus Hesselink”. Hierin schrijft Haverkate weinig zakelijk over „de jongens van Hesselink” die hij als leraar „aardig, schuchter en wat teruggetrokken” vond, maar die - zo suggereert hij - nu ze zijn uitgevlogen Saasveld erg klein, het dialect bekrompen en de oosterse cultuurgronden uiterst schraal vinden.

Wat die oosterse cultuurgronden betreft vraag ik me af, of deze vanuit Saasveld of Enschede bereikbaar zijn, want ik zou ze wel eens op hun schraalheid willen onderzoeken. De reactie van Haverkate mist, door de wijze waarop ze gegeven is, m.i. volledig haar doel, is niet aardig zelfs wat oosters (Zuidn. beginnende te bederven, sterk van smaak) en alles-behalve Twents.

Karel Corstjens, Enschede
Een Limburgse Twent of een
Twentse Limburger

Twents dialect (8)

Met verwondering heb ik tot nog toe kennis genomen van de door de neerlandicus R. Hesselink opgestarte discussie over de waarde van het Twents als dialect en de waarde van de Twentse cultuur in het algemeen. Hesselink smeet in de Twentsche Courant van 26 januari jl. de knuppe behoorlijk in het hoenderhok door te stellen dat het Twents dialect maar beter kon verdwijnen. Naar zijn mening waren er overigens duidelijke aanwijzingen dat dit ging gebeuren ook. De Twentse cultuur stelde - vrij vertaald - volgens Hesselink maar bitter weinig voor. Hesselink kaatste en kreeg al snel de bal retour. Tal van Twentenaren ergerden zich groen en geel aan zijn stellingname, die hij in de krant van 4 januari 1993 nog eens dunnetjes overdeed.

Dr. L. Hesselink viel zijn broer inmiddels bij. Het Twentse bloed en de Twentse grond - laten we hopen dat dr. Hesselink door het gebruik van deze zinsnede per ongeluk herinneringen heeft opgeroepen aan een onaangenaam deel van de geschiedenis van onze Oosterburen - zijn verzinsels van achtergebleven Twentenaren. Zij houden in Twente geboren en inmiddels daaruit vertrokken mensen steeds een spiegel voor. Lijken ze niet meer op de nestblijvers, dan zitten zij fout. Een „achterlijke” gedachtengang in de wereld van vandaag.

In hoeverre de Hesselink's gelijk hebben in hun wetenschappelijke wereld kan ik niet overzien. Daar heb ik niet voor gestudeerd. Toch meen ik hun optreden paternalistisch en kwalijk te mogen vinden. De Hesselink's beledigen een flink aantal mensen. Allereerst zijn dat de mensen die behoren tot „het gewone volk”, wie wijst hen overigens aan. Zij zijn opgegroeid met het Twents, de Twentse mentaliteit en gebruiken. De meeste van hen zullen zich er goed bij voelen. Wie hen vertelt dat ze achtergebleven en niet-interessant zijn vraagt om ruzie. Zoiets doet men dan ook niet. Zoiets is onfatsoenlijk.

In Twente zijn als overal een aantal mensen actief met het in stand houden van hun eigen identiteit. Het wij-denken komt immers in ieders gedachtengang voor. Met grote inzet werken deze Twentenaren aan dat-geen waarin zij geloven. Uit een dergelijke krachtenbundeling kan alleen maar iets goeds voortkomen. Ik zie dan ook een duidelijk groeiprocess. Het ontkennen van kwaliteit van hun arbeid is beledigend en voorbarig.

Als ik zo vrij mag zijn iets over mijzelf. Ik ben geboren in het oosten, studeerde in het noorden, woon en werk in het westen terwijl mijn werkgebied overwegend het zuiden is. Mijn collega's op het werk weten dat ik Twentenaar ben. Ontkennen wil en kan ik dat, gezien mijn accent, niet. Natuurlijk wordt er wel eens een opmerking over Twente en het Twents gemaakt. Per slot van rekening denkt „de westerling”, dus iedereen woonachtig voorbij Zwolle, dat een Twentenaar op een boerderij in de Achterhoek woont en zijn zaterdagavond bierdrinkend bij een Normaal-concert doorbrengt. Gefrustreerd ben ik hier voorlopig niet door geworden. Ik denk dat dit iets te maken heeft met een persoonlijke instelling. Lange tenen heb ik niet - en ik ben me bewust dat Nederland bol staat van de accenten en bevolkingsgroepen. Dat maakt het juist een beetje leuk. Ik prefereer het in ieder geval boven het door de gebroeders Hesselink aangeboden uniform.

Toen ik vernam dat R. Hesselink bij nader inzien toch niet zijn afspraak wilde nakomen om bij Radio-Oost in discussie te gaan met drs. Thüss van de Twente Akademie („de kool was de sop niet meer waard”), kwam mij een bepaald beeld voor ogen. Stelt u zich een schoolplein voor met een aantal spelende kinderen. Aan de zijkant van het plein staan een tweetal jongetjes te kijken, zij doen niet mee. Plotseling begint één van de jongetjes met modder te gooien en probeert de pret voor de andere kinderen te bederven. Het andere jongetje volgt zijn voorbeeld. Als een aantal kinderen nu boos begint te worden en verhaal gaat halen, lopen de jongetjes weg: zij vonden de spelletjes van de andere kinderen toch maar vervelend. Broertjes Hesselink, jullie hebben ons niet begrepen.

Mr. R.F.A. Rorink, Almere.

Twents dialect (9)

Misschien hebben de gebroeders Hesselink het dialect ongewild een grote dienst bewezen. Heel Twente is weer wakker, want hier en daar hebben de jongens wel wat gelijk. Bijna alle ouders leren hun kinderen Nederlands, maar leren ze hun kinderen ook Twents of in ieder geval dat het een bijzonder mooi dialect is wat bij dit land hoort?

Voor veel Twentenaren heeft het Twents te maken met hun oorsprong, hun wortels, hun leven. Het geeft een soort stevigheid om ook buiten Twente, Twents te kunnen praten. Ik vind het ook bijzonder prettig als ik bijv. een Amsterdammer aan z'n accent kan herkennen. Wat is het aardig om op t.v. een Twentenaar te herkennen aan z'n accent.

Als schrijftaal is het natuurlijk wel wat moeilijk, dat is waar, want je hebt vaak vele uitspraken voor hetzelfde woord; wat mooi eigenlijk. Of Twente cultuur heeft? Wat is dat dan? Is dat als je verstand hebt van Mozart en Picasso en rode wijn en de Piramiden in Egypte? Ach, dat is nog wel te doen, goed Twents leren is een ander verhaal.

Namens vele Twentenaren dank ik de broers Hesselink voor hun hulp bij het in stand houden van ons zo dierbare dialect.

Ans Spanjer, Hengelo,
geboren in Gammelke.

BRIEF VAN J.G. GEVERINK AAN R.H.

Rochem, 12-02-1993

Geachte heer Geverink,

Naals beloofd zend ik te hierbij enige kranke knippen m. b. t. uw artikel over "het taal" van het dialect.

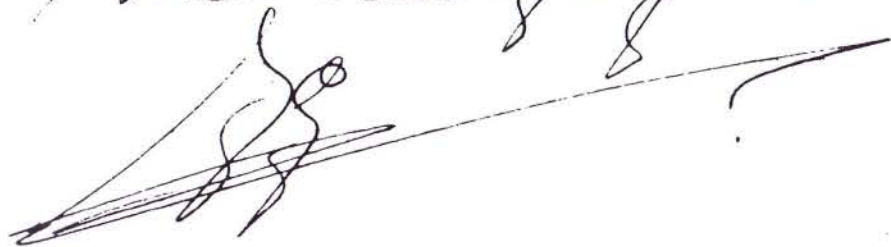
Deze stukjes komen alle uit de Gelders Overijssels Courant, die in een groot deel van de Achterhoek, langs een deel van de Gelderse yssel en het grensgebied van Achterhoek en Twente gelezen wordt.

Ik heb te al gezegd, dat ik het volkomen eens ben met uw mening over het dialect.

Oanjerien echter oude zommet, oude gebruiken en "oude talen" nogal in zijn, vermoed ik, dat te gew verloren stried voert.

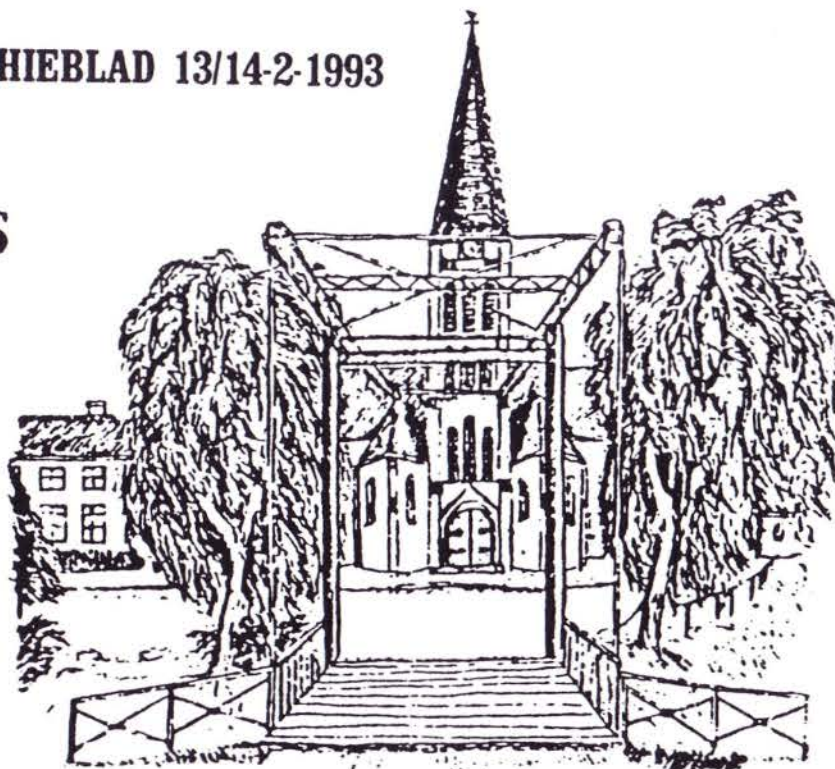
Yoch wens ik te succes!

Met vriendelijke groeten

PASTOOR F. VERHAAR IN PAROCHIEBLAD 13/14-2-1993

st.plechelmus saasveld

UIT HET DAGBOEK VAN EEN DORSPASTOOR

2 februari 1993

Dat komt ervan, — ja, als je aan een universiteit studeert. Het maakt niet uit wat je studeert, want elk vak biedt je de gelegenheid je agressies tegen je verleden te ventileren. Een socioloog zal onder dekking van de wetenschap gauw zijn agressies tegen de maatschappij luchten als hij zich in diezelfde maatschappij mislukt vindt. Een arts zal zijn wetenschap voordragen als gezag om geringschattend te spreken over bv. de mogelijkheden van specialisten, wanneer hijzelf de boot naar die wereld miste. Een psycholoog zal onder dekking van zijn vak eerder dan een ander de citotoets afkraken, wanneer zijn zoontje daarop laag gescoord heeft.

Zo zijn er meer voorbeelden. Onlangs las ik van iemand die nederlands had gestudeerd en, gesteund door het wetenschappelijk gezag, in de dialecten van het nederlands een oorzaak van communicatiebelemmering zag. Het lijkt dan net alsof hij het gelijk aan zijn kant heeft; hij zal het immers wel weten want hij studeerde een taal. Jammer dat hij geen psychologie studeerde, want dan had hij overwogen, dat het moeilijk vol te houden is, dat de gemiddelde dialect spreken- de mens in diens communicatie zou zijn belemmerd en dat hij daaruit had moeten besluiten eerder aan zichzelf te denken wanneer hij zocht naar de oorsprong van communicatiebelemmering. Ook daarom schrijft hij in dezelfde gedachten- gang het ongemak van een belemmerde communicatie toe aan het feit dat hij in zijn jonge jaren twents leerde spreken. Iemand met mensenkennis snapt dat wel: je moet je agressies immers ergens kwijt, — elke reden is goed, als die maar werkt. De belgen ruziën over het frans of vlaams, maar de eigenlijke reden is de sociale ongelijkheid. En bv. in Ierland ontploffen de bommen niet vanwege dog- matische verschillen tussen het geloof van protestanten en dat van katholieken, maar vanwege machtsongelijkheid. Zo ook leerde de betreffende student AB ne- derlands spreken, niet omdat een dialect een taal van geringere kwaliteit zou zijn, maar omdat hijzelf in zijn communicatie belemmerd was, — tenminste, dat zegt hij. Mensen zoeken dikwijls oorzaken buiten zichzelf en wijzen naar iets dat er niets mee te maken heeft. Dan ben je immers van je probleem af.

't Is ook allemaal nog goed te begrijpen. Iemand die in Saasveld rond '58 werd geboren, heeft een uiterst belangrijk deel van zijn jonge jaren doorgebracht in een klimaat waar het geestelijk leiderschap van het dorp veelvuldig en onge- vraagd misprijzende en vernederende oordelen over de levensstijl van jonge mensen etaleerde, de waarde van hun interesses en vrijetijdsbesteding miskende, in velen angst voor zijn persoon genereerde en geen geheim maakte van zijn (ge- brek aan) waardering voor de geestelijke vermogens van de volwassenen. Blijf

daar maar 'ns rustig bij als je in later jaren bedenkt, dat het allemaal zo anders had kunnen zijn. Zelfs ik wordt daar innerlijk agressief van, want ik ontmoet het rendement van dat 'geestelijk leiderschap' minstens nog eens in de week.

Maar goed, de universiteit helpt. Want wanneer je (nog in tienersleeftijd) wordt uitgeleverd aan een milieu van pretentie en eigendunk, — niet zelden belichaamd in hooggeleerden, die professor werden vanwege hun opvallende vak-kennis, de kwaliteit van hun ellebogen en hun dringende behoefte aan geld en/of maatschappelijke status (— want pure liefde voor de wetenschap is nog zeldzamer dan mensenliefde —), ... wanneer je dus daaraan wordt uitgeleverd en dat milieu 'vormt' je 6 jaar of langer, dan mag je verwachten, dat de hooggeleerden op hun studenten vergelijkbare frustraties overdragen als die welke hun ooit zelf voorzagen van hun pretentie en eigendunk en voor welke defensie zij een bekrachtiging zochten door hun emoties onder tafel rationaliseren met hun vak, bv. taal. Want als dat je vak is, kun je je immers gezagsvolle uitspraken veroorloven tegenover een studentenkring die naïef genoeg is om een dergelijke aanmatiging ook nog met applaus te belonen. Hun vak, hun intelligentie en zelfbewustzijn, doorgaans dikwijls ook nog hun welbespraaktheid voorzien de studenten van de overtuiging dat hun professorale wijze van denken de enig geldige is, - en dat 6 jaar lang. Wat wil je dan eigenlijk nog?

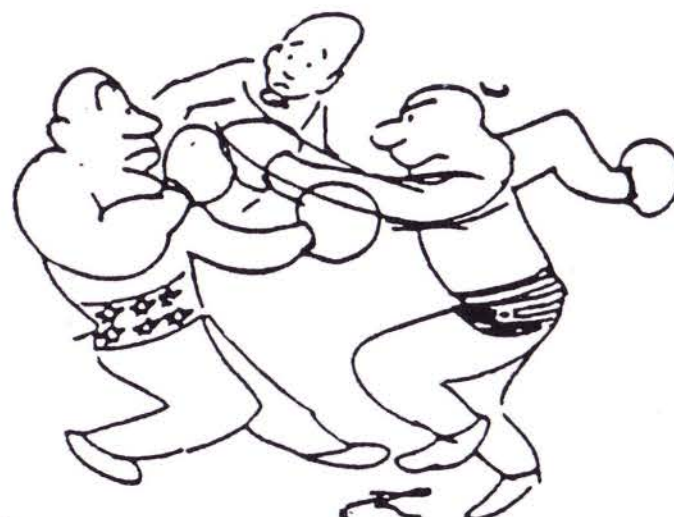
En mocht een lezer van mijn dagboek onzeker zijn over de redelijkheid van mijn voorstelling van zaken, dan schiet de broer van de neerlandicus hier snel te hulp. Hij is een zeergeleerde die zijn fantasie (en taalvaardigheid) inzet om het voor zijn broer op te nemen door nota bene, niet gehinderd door enige zelfkritiek, zijn 'eigen' hoesebrief te schrijven, daarmee beduidende ingrediënten levert voor een verantwoorde diagnose en tevens laat zien dat zijn eigen agressie tegen het verleden van een niveau is, waarbij vergeleken die van zijn broer nog net een 'soft eject' kan worden genoemd. En die zeergeleerde is bovendien niet eens een taalkundige. Kan je nagaan waartoe een universiteit vormt.

Waar ik voor kies, zijn de tienduizenden mensen die zich in hun dialect heel goed voelen en voortreffelijk communicatief zijn. Ja, natuurlijk niet met voornamelijk academische milieu's. Maar het is typerend voor menig academicus te menen, dat die gebrekkige communicatie bij de ander ligt. Hij of zij heeft er immers jaren voor geleerd om precies te weten hoe een en ander zit: de massa is dom en geblokkeerd (Kijk maar naar de inhoud van de hoesebrief). Maar in werkelijkheid is het zeker, dat die massa meer communicatieve mogelijkheden heeft, dan zij die op grond van vooroordelen (welke dekking moeten geven aan eigen agressie) hele volksgroepen weggooien of te min achten.

Als je een vak ontzettend goed wilt leren, - als je er tegelijk geen bezwaar tegen hebt het gevoel voor de betreffende normwaarde van dat vak te verliezen, alsook je kritische instelling tegenover andere vakgebieden, tegenover jezelf en massa's mensen, dan is de universiteit de kortste weg.

Ik weet waarover ik spreek, want ik zat er 13 jaar tussen, maar misschien is dat mijn frustratie en zo ja, dan in ieder geval een frustratie waarvoor ik imponerend feitenmateriaal kan aandragen.

FV.

Amsterdam, 13-2-93

Aan de weleerwaarde heer Verhaar,
pastoor van Saasveld

Geachte heer Verhaar,

De eerste regel van een polemieek is dat je man en paard noemt. De tweede regel is dat je goed leest wat je aanvalt. Veel mensen hebben in mijn hoesbreefbrief alleen maar gelezen waar ze behoefte aan hadden. Daarom had ik graag bijgaande toelichting geplaatst gezien in de krant (is niet gelukt).

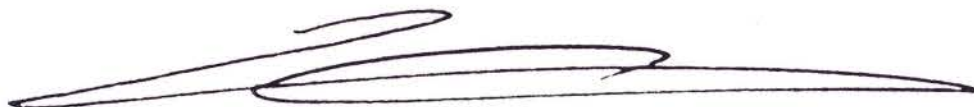
Een psycholoog zal misschien 'de Cito-toets afkraken' maar hij zal ook de enkeling met een rare mening betichten van 'frustratie' en 'agressies'. Deze termen zal hij dan zevenmaal herhalen en daarmee al zijn stellingen bouwen.

Er is dus een derde regel der hooggeschatte polemieek: je laat je niet verleiden om op te schrijven wat iedereen toch al vindt. Als je per ongeluk een mening hebt die iedereen deelt, dan bewaar je je aanvalslust voor een beter doel.

Omdat u zo vaak het woord 'gezag' in misprijzende zin gebruikt, alsof u het daarvan zelf niet hoeft te hebben, grijp ik graag deze gelegenheid aan om u een exemplaar te sturen van mijn boek dat daarover gaat.

Recht en theologie lijken op elkaar, al was het maar omdat er op beide terreinen veel dikdoenerij heerst. Het vierde en laatste gebod der polemieek zegt dan ook dat je nooit omslachtig mag zijn en dat je juist *uit het pastoorsvaatje moet tappen*. Je dient je lezer immers serieus te nemen. Als je dat gebod overtreedt verlies je die lezer of hij vindt dat je stoffige geleerdheid bedrijft in plaats van de verheven polemieek.

Hoogachtend,
met vriendelijke groet,

Linus Hesselink

Utrecht, 14 februari 1993

Geachte heer Verhaar,

Mijn attente vader stuurde mij het parochieblad van 13/14 februari. Hij had, naar ik denk terecht, het vermoeden dat een stukje van uw hand dat daar in stond betrekking had op mij en mijn broer Linus. De epitheta waarmee u mij tooit zijn: "iemand die nederlands heeft gestudeerd", "de betreffende student" en "de neerlandicus". U doet mij denken aan al die dappere Saasvelders die mijn ouders bellen, maar als mijn telefoonnummer in de krant staat niet mij rechtsreeks durven te benaderen. Ondanks het feit dat u niet man en paard wenst te noemen, ben ik toch geneigd hierop te reageren alsof het over mij ging.

U wijt in uw betoog mijn dialect-opvatting aan mijn universitaire studie en aan uw illustere voorganger, pastoor Aalders. Deze twee dingen hebben, als ik u goed begrijp, mij een hevige frustratie bezorgd. Een frustratie die zich uit in agressie tegen mijn (Twentse) verleden. Als u mijn ingezonden brief in de *Twentsche Courant* goed had gelezen - maar lezen is, evenals schrijven, niet uw sterkste kant - zou u hebben begrepen, dat ik niets heb tegen Twente, Saasveld en hun bewoners. Nee, als ik mij schaamde voor mijn afkomst dan zou ik dat toch zeker niet in de krant laten zetten! Waar ik iets op tegen heb, is enkel en alleen het Twentse dialect. En dan nog niet eens zozeer tegen het bestaan, als wel tegen het kunstmatige in stand houden ervan. Dit lijkt mij een verdedigbare opvatting, en iedereen die het niet met mij eens is mag dat zeggen. Opmerkelijk is dat de mensen die het niet met mij eens zijn, aankomen met 'hoesbrevens', frustraties, schaamtens en wat dies meer zij. Argumenten zie ik zelden.

U verwijt mij agressie. Waar ben ik dan toch agressief, zou ik u willen vragen. Diverse reacties van mijn tegenstanders zijn agressief, zodanig dat ik mij afvraag of daar niet een minderwaardigheidscomplex achter steekt. U maakt het zelf wel het bontst. Ik heb in heel uw stukje geen argument kunnen vinden. Het enige dat u doet is mijn geestelijke doopceel lichten en daarin de bron van mijn 'agressie' aanwijzen. U heeft het in die dertien jaar dat u in de universitaire wereld verkeerde blijkbaar niet geleerd: iemands ideeën zijn niet minder waar als de persoon in kwestie niet deugt.

"Liefde voor de wetenschap is nog zeldzamer dan mensenliefde", schrijft u. U zult het, als specialist op het gebied van de mensenliefde, wel weten. Maar dat de wetenschapper zijn kennis enkel ten eigen bate gebruikt, lijkt mij op zijn minst erg eenzijdig van u gedacht. Ook ik zou mij, alweer volgens u, gesteund weten door "het wetenschappelijk gezag". Ik daag u uit mij aan te wijzen waar ik dat wetenschappelijk gezag gebruik. In het interview met de *Twentse Courant* van 26 januari noemt de interviewer mijn universitaire achtergrond. Ikzelf wens slechts als leek te spreken, die toevallig in Twente is geboren en met het Twents is opgegroeid.

Die arme welbespraakte professoren krijgen er flink van langs in uw stukje. En ook op mijn broer met zijn taalvaardigheid is uw kritiek niet mals. Schrijft u zo slecht en warrig, omdat goed schrijven een ziekte is? Of neemt u anderen hun taalvaardigheid kwalijk omdat u die zelf niet bezit? Het is toch niet best dat u in uw dertien jaren aan de universiteit uw Nederlands niet heeft leren beheersen. Of maakt jaar in jaar uit preken voor eigen parochie lui en gemakzuchtig? Denkt u misschien dat men naar zijn "geestelijk leider" toch wel luistert, hoe hij het ook zegt? Nee, waarschijnlijk is het de zalvende toon van de zieleherder, waarvan de walm boven uw stukje hangt, die mij zo tegenstaat.

Vol spanning zie ik uit naar het "feitenmateriaal" dat u wellicht in een volgende aflevering van uw *dagboek* zult openbaren. Misschien zal dat enig licht werpen op uw frustraties. Ook ben ik erg benieuwd naar het rendement van uw geestelijk leiderschap.

Met vriendelijke groet,

René Hesselink

TWENTSCHE COURANT 13/15-2-1993

Dialect (10)

Als het de uitzondering is die de regel bevestigt, dan wordt de stelling van René Hesselink „... dat iemand Twents schrijft omdat hij Twents wil schrijven, en Nederlands omdat hij iets wil zeggen...” (T.C. 4/2-'93) bevestigd door de reactie van Guus Haverkate (T.C. 4/2-'93). Deze hanteert weliswaar de standaardtaal, maar draagt niets substantieels bij. Geen argumenten als bijdrage aan de discussie, waaraan hij evenwel veinst deel te nemen. Haverkate kan - de stelling volgend - beter in het Twents schrijven, dan dient z'n stukje tenminste nog een respectabel doel.

Of de stelling inderdaad moet worden onderschreven blijft voor mij, na kennisneming van de discussie, voorts nog onbeantwoord. Het gaat om de gehanteerde argumenten pro en contra. Daarbij is het van belang te realiseren dat taal in de eerste plaats een communicatiemiddel is. Men bedient zich ervan om zo adequaat mogelijk een boodschap over te brengen. Zo heeft ieder communicatiemiddel z'n mogelijkheden, maar ook z'n beperkingen. Dit geldt voor de standaardtaal evenzeer als voor het Twents. Een aantal argumenten is inmiddels de revue gepasseerd om voor of tegen de stelling te opteren en meer in het algemeen: om voor of tegen het dialect te kiezen.

Een viertal wil ik aanstippen:

Twents heeft een beperkt bereik. Naar het aantal gebruikers gemeten scoort zowel het Nederlands als het Twents mondiaal gezien laag. Hesselink merkt terecht op dat het Twents hier - nog - lager scoort dan het Nederlands.

De zeggingskracht, de mogelijkheid om je te uiten in het Twents, is groter dan in het Nederlands (Bert Wolbert, T.C. 28/1-'93). De maat is hier moeilijker te nemen. Het is afhankelijk van de situatie: waartoe wordt de communicatie aangewend? Wil ik een alledaagse conversatie voeren of wil ik communiceren over een specialistisch onderwerp?

Willem Wilmerk en Anne van der Meiden (T.C. 28/1-'93) concretiseren dit: het Twents geeft de mogelijkheid om gevoelens te verwoorden, waarvoor hen - het Nederlands tekort schiet. Gaat het hier om exclusief Twentse gevoelens? Als dit niet het geval is, zal ieder die behoefte heeft aan communicatie over bepaalde gevoelens (maar ook over dingen, relaties etc.) toch steeds in zijn behoefte willen kunnen voorzien. Is de behoefte er slechts in beperkte mate, dan zal dienovereenkomstig worden voorzien (voorbeelden: turbotaal, thuistaal etc.). Immers waar de Eskimo genuanceerde termen voor soorten sneeuw heeft, omdat dit in z'n feitelijke behoefte voorziet, geldt dit voor iedereen, die gevoelens heeft waarover hij zich wil uiten.

De onderliggende vraag lijkt mij: hoe verhoudt de taal zich tot de werke-

lijkheid? Dit is een kwestie van gevoel, van beleving. Een taal heeft namelijk nagenoeg niets met de werkelijkheid te maken. De tekens of de eraan gekoppelde klanken die bij „Twente”, „discussie” of „hoesbrief” horen, hebben weinig of niets met de werkelijkheid, waarnaar ze verwijzen, van doen. Taal berust op afspraken, en als een ding, een gevoel etc. onderwerp van communicatie wordt, dan moet er een afspraak toegevoegd worden en daarmee wordt een taal verrijkt. En ik meen dat dit in zowel het Twents als het Nederlands mogelijk is en dat vervolgens het één meer aanspreekt dan het ander, heeft dan te maken met de beleving, met gewenning etc. Dialecten als fundament van het Nederlands: als het dialect wegvakt gaan we enkele leenwoorden uit andere talen kiezen (A.L. Hottenhuis, T.C. 28/1-'93). Als het dialect wegvakt is dit per definitie het geval, immers er kan dan alleen nog maar uit die andere talen gekozen worden. De vraag die relevant is, is of heden ten dage geput wordt uit het dialect? Er schieten mij in dit verband eerder termen uit bijvoorbeeld het Engels dan uit het Twents te binnen, die in het huidige Nederlands worden gehanteerd. Een sluitend antwoord is echter gemakkelijk te geven: een kwestie van tellen. Vooralsnog ga ik ervan uit dat de invloed van het dialect, op de standaardtaal, gering is. Tenslotte is aangegeven dat het gebruiken van dialect van invloed is op persoonlijke ontplooiing (B.G. Lohuis en J.B. Schildkamp, T.C. 28/1-'93). Als ik specialist in de Twentse taal- en letterkunde wil worden geldt het beheersen van Twents als een pré, naar ik aanneem. Als ik een andere weg wil bewandelen, is de beheersing van het Twents meestal geen extra. Ik kan kan me zelfs voorstellen dat het als ballast geldt. Als waar is, dat tweetaligheid in het algemeen een bijdrage biedt aan betere ontplooiingsmogelijkheden, ben ik geneigd om te kiezen voor talen met de grootste relevantie en in veel gevallen zal dit niet voor het Twents gelden.

Ik neig ernaar om op basis van het voorgaande te betwijfelen of het Twents voorziet in hetgeen wordt gepretendeerd door zijn adepten. Maar is dit van belang? Het enig legitimerende argument voor een taal is naar mijn idee de behoefte om er gebruik van te (willen) maken, om ermee te (willen) communiceren. Die behoefte is bij velen sterk en daarmee bewijst het Twents naar mijn idee zijn bestaansgrond.

Als we echter de reacties in deze krant bezien van de bepleiters van het dialect, levert dit dan niet impliciet een ondersteuning van de hierboven aangehaalde stelling van René Hesselink op, nog versterkt door de spreekwoordelijke uitzondering -

Haverkate - die de
Geen van de re:
Twents geschreven.
dat de discussianten i.
zeggen hebben en de
derlands hanteren er.
Twents - inderdaad -
ren om Twents te schrij

Henk olde Rikka

Twents Dialect (11)

Nu ik enkele reacties heb gezien wil ik mijn ingezonden stukje (TC 2-2-93) toelichten. Ik beweer niet dat alle Tukkers achterlijk zijn. Ik zeg alleen iets over de mensen die er meteen een hoesbrief bijhalen als ze enige kritiek hebben. Dat kunnen Twentenaren zijn maar ook Limburgers, Basken, Tamils, Russen of Amsterdammers. Zij zijn bekrompen.

Linus Hesseling, Amsterdam

Twents Dialect (12)

Met afschuw volg ik de berichten over het onderwerp dialect, weergegeven door René Hesselink. Waar lijkt dit op, het niet goed lezen of begrijpen, daar maakt men een klein oorlogje van. Ik vind het een grote schande om hier de ouders van deze jongeman in te betrekken en te terroriseren. Als kinderen volwassen zijn en op eigen benen staan, hun leven, doel en vooral hun eigen mening hebben, kunnen en mogen ouders hier niets aan veranderen ook al zijn, zij het er niet mee eens. Maar kent men hier het woord democratie?. Dat betekent: vrijheid van meningsuiting en daar heeft deze jongen ook recht op, daar zijn we dagelijks voor aan het strijden.

De toekomst van de jeugd is anders dan van de ouders, zeker in deze maatschappij. Ik wil maar zeggen; wat René bedoelde is volgens mij: spreken jullie gerust je dialect maar zeg nooit, het is een taal en die mening deel ik volkomen. Voor de omgeving is het leuk en mag best blijven, maar ga je gesprekken aan, dan moet dat toch in beschaafd Nederlands. Van mijn familie in Zeeuws-Vlaanderen weet ik ook dat de jeugd voor verdere studies het heel moeilijk heeft gehad omdat zij alleen dialect spraken. Het is niet om je afkomst te verloochenen maar we leven in 1993 en niet in 1893, en probeer als nuchtere Twentenaar een beetje minder met sentiment te leven. Bel de ouders van René en leef met ze mee in deze idiote affaire, daar zullen ze blij mee zijn. Zij hebben dit verdiend en hebben het nodig want zij worden onterecht aangevallen.

Mevr. A. Nijhoff, Almelc

BRIEF VAN A.J. HESSELINK AAN R.H. SAASVELD 14-2-1993

Het houdt maar niet
op. Het is mij de postzegel
en het werk niet meer waard.

Voor Saasveld en alle
bekenden wordt je steeds
meer voor dom en verwond
gehouden.

Nus stop ermee.

Slou on, slou on!!! Pa)

Utrecht, 15 februari 1993

Beste pa,

Hartelijk dank voor het toesturen van alle reacties. Omdat ik toch graag de rest ook wil hebben, stuur ik hierbij wat postzegels. Ook wil ik nog graag het stukje dat op zaterdag 6 februari op de voorpagina heeft gestaan; dat stukje dat ging over het afzeggen van de radio. Om de één of andere reden heeft dat mij nooit bereikt. Word ik door de PTT in Twente geboycot?

Nogmaals hartelijk dank en groeten.

René

Prof. Anne van der Meiden niet pessimistisch over het dialect

De Overijsselse afdeling van de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen had het nauwelijks beter kunnen timen. Precies in de tijd dat de discussie over het gebruik van de streektaal in volle hevigheid is ontbrand, hielden de vrouwen gisteren in Delden hun dialectdag. Met als spreker prof. dr. Anne van der Meiden, die 'de waarde van het dialect in deze tijd' mocht belichten voor een gehoor van meer dan 600 dames.

Waar oud-Saasveldenaar René Hesselink, die de streektaalstrijd aanzwengelde, het dialect het liefst meteen in een museum ondergebracht zou zien, kwam Van der Meiden tot exact de omgekeerde conclusie. Hij pleitte gisteren met klem voor een herwaardering van het dialect. Om het eigene van een streektaal niet verloren te laten gaan. En hij zou dat het liefst wetenschappelijk onderbouwd zien.

„Een uiterst interessante vraag is”, aldus Van der Meiden, „of het dialect een taal-eigenheid heeft, die afwijkt van het Nederlands. Een toegevoegde waarde, waardoor ik zonder een omhaal van woorden te hoeven gebruiken iets kan uitdrukken wat ik met het Nederlands niet kan. Persoonlijk denk ik dat dat zo is. Ik voel het als ik met mensen in de streektaal communiceer. Bewijzen kan het ik het echter niet. Daarom pleit ik voor het houden van een wetenschappelijk onderzoek op dat terrein”.

Buiten dat staat het voor Van der Meiden vast dat de streektaal grote waarde heeft als communicatiemiddel en als cultuuruiting. Van fanatisme rond het dialect moet hij daarentegen niets hebben. „Als de plaatsnaamborden in het Twents geschreven zouden worden, zou ik geen stap meer in

de streek zetten”.

En afzetten tegen het Nederlands wil hij zich evenmin. „Het Nederlands is een prachtige taal. De algemene taal waarin we over officiële dingen communiceren. Het is onzin die taal uit een streek te willen bannen. Maar het gaat te ver om te constateren dat we één centrale taal hebben en dat alle dialecten afsterven. Als je goed luistert wordt in Nederland maar heel weinig Nederlands gesproken. Ik ken bijvoorbeeld geen enkel Tweede Kamerlid dat Nederlands spreekt. Zo'n man als Bolkestein, die spreekt grachtengordel-yups. De kamer is doortrokken van allerlei dialecten en dat is prachtig. Ooit is vastgesteld dat enkele miljoenen Nederlanders dagelijks met elkaar geen Nederlands spreken. Dat zegt iets over de waarde van de dialecten en doet tegelijkertijd aan de waarde van het Nederlands niets af”.

Rijker

Niemand moet Van der Meiden echter aankomen met opmerkingen als zou het dialect minder rijk zijn dan het algemeen Nederlands. „Allereerst is het dialect ouder dan het Nederlands”, zegt hij. „Dialecten zijn niet afgeleid van het Nederlands, hoewel ze aan de invloed daarvan niet ontkomen zijn. Maar dat is wat anders.

Bovendien is de taalschat van een dialect als het Twents zeker niet minder dan die van het Nederlands. Sla de woordenboeken er maar op na. In het Twents zijn bepaalde begrippen vaak veel beter uit te drukken. Een extra dimensie is dat sommige woorden in het Twents een andere betekenis hebben dan in het Nederlands. Een vraag als 'Wat doot de earpel' (Wat kosten de aardappels) is niet letterlijk in

het Nederlands te vertalen. Waarom zouden we de inhoud van die woorden moeten opgeven voor een andere taal?”

Oud-Enschedeër Van der Meiden leerde thuis Twents spreken en kwam voor het eerst op de lagere school met het Nederlands in aanraking. Hij heeft dat niet als een nadeel ervaren. Integendeel. Hij is het eens met de conclusies van een in het verleden gehouden onderzoek dat aantoonde dat kinderen die thuis dialect spraken beter Nederlands leerden dan één-taligen. „Ze bleken scherper te zijn, moesten zich meer inspannen voor het Nederlands”. En hij neigt ernaar de door dialect-voorstanders aangehaalde stelling dat kinderen die ook dialect beheersen later beter een vreemde taal leren, te onderschrijven. „Dat zou mij niets verbazen. Want die hebben al vroeg geleerd een knop om te draaien bij het taalgebruik”.

Om de waarde van het dialect te behouden moet volgens Van der Meiden een twee-sporenbeleid gevoerd worden. Enerzijds een opwaardering van het dialect, anderzijds bewaren wat er nog is, voorkomen dat er iets van prijs gegeven wordt.

Pessimistisch over de toekomst van het dialect is Van der Meiden niet. Bij de kerkdiensten in het dialect, waar hij zo'n drie tot vier keer per jaar een predikatie verzorgt, ontdekt hij veel jongeren. En jongeren, die vroeger het Twents afzwoeren, blijken op latere leeftijd zich weer danig van het dialect te bedienen, zo heeft hij gemerkt.

„Het spreekt veel mensen aan als je dialect gebruikt. Zolang ik na een predikatie in het dialect nog reacties krijg als 'ik ga al 33 jaar naar de kerk en nu begrijp ik het pas goed' is het waard om door te gaan”.

TWENTSCHE COURANT 20/23-2-1993

Twents dialect (13)

Mag ik, hopelijk als laatste, mijn steentje eens bijdragen inzake de ontstane discussie over ons Twents dialect. De pennestrijd dreigt te ont-aarden. Jammer vind ik het dat de heer Hesselink zich op zo'n wijze heeft moeten uiten over onze streektaal. Dit bewijst m.i. mijn stelling dat wijsheid en intelligentie niet hetzelfde is. Ik zal me echter niet wagen aan een bijdrage in ons dialect geschreven, dat vind ik te moeilijk. Er ontbreken m.i. te veel lettertekens. Er is veel veranderd sedert het bestaan van de Germaanse lettertekens, het zogeheten runeschrift. Alles is aan verandering onderhevig, ook het dialect. Vooral voor ons ouderen is het gebruik van ons dialect een voordeel. We kunnen namelijk praten met veel van onze oosterbuiren van Keulen tot de Noordzeekust. Wanneer je een brief schrijft doe je dat natuurlijk in 'fatsoenlijk' Nederlands. Maar hier zie je ook weer het verschijnsel dat iedereen, welk dialect hij ook spreekt, soldatentermen wel begrijpt, maar diplomatieke taal wordt lang niet door iedereen verstaan. Goed Nederlands behoeft je thuis niet te leren, dat moet op school gebeuren. Hoe het momenteel is weet ik niet. Maar ik herinner mij de tijd dat er op school absoluut onvoldoende aandacht werd besteed aan de Nederlandse taal. Wat zou het in deze tijd van internationalisering een voordeel zijn dat alle wereldburgers tenminste eenzelfde taal konden spreken. Ik herinner me nog dat tussen 1920 en 1940 het Esperanto (als wereldtaal) aardig in opkomst was. Het opkomende nationalisme heeft het in de dertiger jaren weer teruggedrongen. Tegenwoordig kun je soms het woord Esperanto nog invullen in een puzzel... Dit laatste is als een nadenkertje bedoeld.

D.J. Deunk, Haaksbergen

Twents dialect (14)

Hesseleenk hef - neet willemonds - wat te doen emakkt: aldrbarstnd vulle stuks in de kraant: t Tweants is dus nog lange neet dood. (Dat blik ook oet n dialectdag in Dealdn, woer meer as 600 vrouwleu gangs goat met de moodrsproake.)

Henk Olde Rikkert oet Boarn wil t leewste niks as argemeantn, vuur en teeng. Ik wol dr goane éne geewn, den ik in alle stuks emist hebbe: Tweants is oonze modersproake. Hef oew moo oe met n paplepl in egütn.

Van oew moo krieg ie t leawn, de modernelk vuur t eerste bülke van dät leawn; moderleewde en -weürmte um te kün gedeijn en um aandern t leawn neet zoer te maakn. En dan óók nog ne modersproake um oe in dät leawn te kün redn. Alns wa j van oew moo kriegt, mie duch, da j t noarns bêtr keünt krieng.

t Dut mie aajt deankn an nen kompjotr: as de vaste skiewe n good programma metkrig, kè j nieje gegeewns verwoarken zoondr trammelant. Loa w ophooln met neüln en kwaakn mear verdan goan met Tweants küjrn en belustern, skriewn en leazn.

Net as de moo zelf doo j dr good n a j de modersproake in hoge eare hoolt; ook zóondr argemeantn, gewoon op t gezoonde Tukkergeveul of.

Gerrit Kraa
Bornerbroek

Twents dialect (15)

Met plezeer volg ik de disselerij oawer het Twents. De Hesselink jongs zit nog aajt met eurn hoesbreëf in de mage, nums nemp oe den of, ma aj um zat bunt dooj um toch vot. Zee twiefelt an 't nus woar at zee groot bunt wodn, ma at de oenze dat ok doot wod ze voort metwillig. Vrouw Niehof schöt t gemood de van vol en ze heft weer oawer beschaafd Nederlands, asof t Twents onbeschaafd is. Mien leewe menske doe hes de niks van begrepn. Johanna van Buren dee wust wa toen ze zea: „Ik bidde oew, jonge volk van noew; Hoaldt d'eigen sproake in eer'n oew beste doon de j Hollaands könt mar 't eigne neet verleern.”

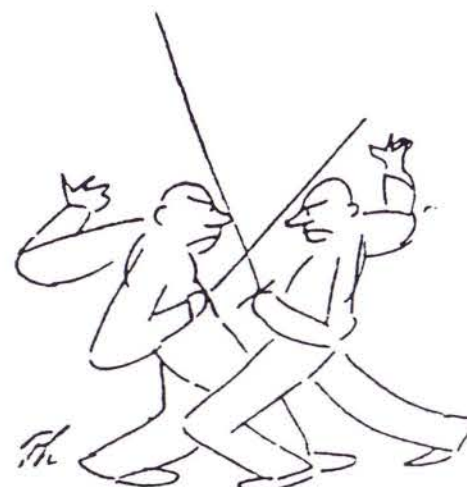
H. Klein Breteler
Hoksebarge

Twents dialect (16)

Met veel belangstelling leest ondergetekende de discussies in uw krant over „Twents Dialect”. Met grote verwondering heb ik als niet-dialectspreker (oud-Utrechtenaar) de stellige bewering gelezen, dat dialect een

belemmering voor communicatie zou zijn. Ik durf het tegenovergestelde te beweren. Waar niet-dialectsprekers met hun zgn. „a.b.n.” niet terecht kunnen worden dialectsprekers uit het oosten van ons land wel overal verstaan nl. in t Münsterland tot in Mecklenburg-Swerin toe. Men spreekt daar het zgn. „Plat-Duuts” dat vrijwel identiek is aan het oost-Nederlandse dialect (Twents-Achterhoeks-Drents enz.). Dat de taal bij de landsgrenzen niet ophoudt, is te danken aan het dialect. Euregiobestuurders uit Nederland of Duitsland communiceren met elkaar in t Saksisch dialect. Elk jaar wordt in Erve Kots (Lievelede) n culturele dialectavond gehouden. Rond n bepaald thema worden oude verhalen en gedichten voorgedragen uit West-Münsterland, de Achterhoek en Twente. De voordrachten, gedichten en liedjes geschieden alle in dezelfde taal. Deze culturele rijkdom zou allang verdwenen zijn als t dialect niet in ere werd gehouden. Als dialect dan zou moeten verdwijnen, omdat t de communicatie zou belemmeren, wat betekent het a.b.n. dan mondiaal gezien als communicatiemiddel? Nog geen half procent van de wereldbevolking spreekt deze taal. Zelfs het Engels wordt niet door de meerderheid van de wereldbevolking gesproken, maar t Chinees. Wat is dan het algemeen beschaafd Nederlands? Niemand weet dit, want het wordt nergens gesproken. Het bestaat nl. niet. Zelfs het deftig, hoog-Nederlands van de koningin in haar troonrede, valt niet onder het zgn. a.b.n. Dagelijks geniet ik hier in de Achterhoek, als niet-dialectspreker, van de veelkleurige klank- en taalrijkdom van onze taal. Als ik mij als zgn. „westerling” niet zou interesseren voor het dialect, dat hier gesproken wordt, zou ik totaal geen aansluiting hebben met de bevolking hier. Ik zou haar niet kunnen verstaan en ook niet worden geaccepteerd. Mijn stelling is dus: „Dialect bevordert de binnenlandse en buitenlandse communicatie in hoge mate”.

Harry Ruven, Beltrum

Twents dialect (17)

In de befaamde discussie over de waarde van het dialect hebben tegenstanders van Hesselink (28-1-1993) het argument aangevoerd, dat de veranderde verhoudingen in de internationale politiek de regionale dialecten nieuwe kansen bieden. N.a.v. het televisieprogramma „Van gewest tot gewest” op 16 febr. jl. wil ik over dit argument een paar opmerkingen plaatsen.

Het bewuste tv-programma schetste de stand van zaken op het gebied van het dialect in de regio Midden-Limburg (Susteren en omgeving). Dit gebied met de aangrenzende delen in België en Duitsland kent nl. van oudsher een aaneengesloten, homogeen dialectterritorium, waarin echter sinds de staatkundige ontwikkelingen uit de vorige eeuw ook taalkundige diversiteiten zijn opgetreden. In het Nederlandse plaatsje Susteren dacht de bevolking zeer positief over het regionale dialect, dat nog nauwelijks was aangetast door de invloed van het Nederlands. Het dialect werd ervaren als een affectieve waarde, die het leven van de mensen verrijkt. Daar stond echter tegenover, dat buitenlanders die het Limburgs niet beheersten niet werden opgenomen in de besloten dorpsgemeenschap.

Heel anders werd in de aangrenzende Duitse regio over hetzelfde dialect gedacht - door de modale bevolking, wel te verstaan. Wat bleek namelijk? Ouders met schoolgaande kinderen spraken tegen hun koters uitsluitend in het Hoogduits, terwijl zij wel onder elkaar het Limburgs gebruikten. Deze ouders vreesden namelijk, dat hun kinderen op de Duitse basisschool leerachterstanden zouden oplopen, als zij het Hoogduits niet in voldoende mate beheersten. Het dialect werd door de ouders eerder afgeremd dan gestimuleerd. De binding met de Hoogduitse cultuur bleek sterker te zijn dan die met de regionale taal en cultuur. En ook in België bleken de dialectsprekers zeer sterk op Brussel georiënteerd. Kennelijk oefenen nationaal-staatkundige culturen een grotere macht uit op de bewoners van deze regio dan de regionale cultuur.

Dit zijn zonder meer belangwekkende feiten, die een geheel nieuw licht werpen op het eerder vermelde argument, dat tengevolge van de internationalisering in de EEG dialecten nieuwe kansen zouden krijgen. En wat de regio Twente betreft: zou

het voor de regionale cultuurpolitiek niet van eminent belang zijn om eens te onderzoeken, hoe onze dialectsprekende oosterburen denken over de verhouding tussen het Twents en het Hoogduits in Duitsland?

Laten we nu eens even aannemen - dus alleen nog maar aannemen - dat zij over het Twents precies hetzelfde denken als hun landgenoten ter hoogte van Midden-Limburg over hun dialect. Betekent dat dan niet, dat onze euregionale burens in feite de denkbeelden van René Hesselink, die hier zoveel stof hebben doen opwaaien, ondersteunen? Sterker nog: heeft deze houding - indien zij bestaat - dan geen zwaarwegende gevolgen voor de cultuur-politieke samenwerking binnen de Euregio? Want als onze oosterburen liever Hoogduits spreken dan dialect, dan kunnen we er gif op innemen, dat zij een eventuele politieke autonomie van de Euregio zich alleen kunnen voorstellen onder een Hoogduitse dominantie. Voorwaar een prettig vooruitzicht voor al die Neerlandici, die nu zo driftig in de weer zijn met hun propaganda voor het Twentse dialect.

Ik geeft deze vragen slechts ter overdenking aan al diegenen, die hun hoop hebben gevestigd op engere culturele en politieke samenwerkingsverbanden in de Euregio en die reeds heimelijke dromen koesteren van een Tubantia-Westfalisch imperium ten oosten van de IJssel en ten westen van de Elbe.

G. Kuipers, Enschede

Twents Dialect (18)

In de rubriek „Oet de noaberschap” (Twentsche Courant/Overijssels Dagblad 18-2-'93) las ik een samenvatting van een door prof. Anne van der Meiden gehouden lezing voor de Plattelandsvrouwen. Omdat sommige opmerkingen in dit artikel een impliciete reactie lijken te behelzen op mijn standpunten, voel ik mij geroepen enkele kanttekeningen te plaatsen.

Van der Meiden vraagt zich af of het dialect een „taaleigenheid” heeft. Zelf beantwoordt hij deze vraag bevestigend, maar hij zou zijn standpunt graag wetenschappelijk onderbouwd zien. Mij lijkt zo'n wetenschappelijk onderzoek overbodig, want het staat buiten kijf dat elk dialect zijn „eigenheid” bezit, wat dat ook precies moge zijn. Natuurlijk heeft het dialect zijn „toegevoegde waarde” voor

een dialect-spreker. Maar hoe zoiets vaags te onderzoeken? De wetenschap is er toch niet voor om waarden te onderbouwen? Waarom onderzoekt de hooggeleerde dit niet zelf in plaats van onderzoek te bepleiten?

Veel Nederlanders spreken in de dagelijkse omgang geen Nederlands, aldus de professor. Hij kent zelfs geen enkel kamerlid dat Nederlands spreekt. Het gekke is, dat we al die niet Nederlands sprekende kamerleden uitstekend verstaan. Elke Twentenaar kan Bolkesteins „grachtengordel-yups” verstaan, maar of Bolkestein een Twents sprekende Twentenaar verstaat lijkt mij nog maar de vraag. Dat iedereen zijn eigen taal spreekt, en dat ieders taal in meerdere of mindere mate afwijkt van die van zijn buurman, is een feit. Maar dit feit zegt niets over de waarde van het dialect.

Een „in het verleden gehouden onderzoek” heeft aangetoond dat kinderen die thuis dialect spreken beter Nederlands én beter een vreemde taal kunnen leren. Dit is een veel gehoord argument. Nergens echter wordt gezegd om welk onderzoek het gaat. Bovendien zijn er vele onderzoeken gedaan, met vele verschillende conclusies. Mijn persoonlijke ervaring is dat mensen die thuis met het Twents zijn opgevoed, en altijd in Twente zijn blijven wonen, vaak slecht Nederlands spreken. Dit kan ik constateren zonder wetenschappelijk onderzoek.

Het Twents kent uitdrukkingen en woorden die geen equivalent hebben in het Nederlands. „Waarom zouden we de inhoud van die woorden moeten opgeven voor een andere taal?”, roept Van der Meiden vertwijfeld uit. Dat zouden we moeten doen omdat wij, Nederlanders, elkaar dan beter zouden verstaan. Is het niet juist erg droevig dat een Twentenaar na 33 jaar kerkbezoek, „het” pas goed begrijpt als hij een preek in het Twents gehoord heeft? Was het Nederlands zijn moedertaal geweest, dan zou hij 33 jaar minder in duisternis hebben geleefd.

René Hesselink, Utrecht.
Discussie gesloten, redactie

*Gelukkig is nu
eindelijk de discussie
gesloten.
Dat merkelende gezelschap*

Hoesbreevn

PROAT TWENTS. De sticker op het glas naast de deurklink is verschoten, die heeft al heel wat lap- en zeembeurten te verduren gehad. Geen commentaar op de rel dus, maar een 'gebod' van alle tijden. *Proat Twents*, hier spreekt men Twents. De deur geeft toegang tot café-restaurant 't Anker, een uitspanning met speeltuintje en manege, net buiten het dorp Saasveld.

Er is uittentreuren over gesproken, ook hier in het café. Schandeschande wat de voormalige dorpsgeenoot over het dialect heeft durven zeggen. Kopieën van ingezonden brieven in de kranten werden achter de tap bewaard, en uitgedeeld. *The talk of the town*. 'Het waren altijd al typische jongens', meent de uitbaatster voorzichtig. 'Ze studeerden, deden aan muziek. Je zag ze ook niet in de disco of zo. Aandacht trekken, dat is het, denk ik. Omdat ze er nooit echt bij hoorden.' De rust is nog maar net weergekeerd.

Het was de uitgave van *Rijstartele of veters*, een lesboek Maastrichts/Nederlands, die René Hesselink, geboren en getogen in Saasveld, in januari op de opiniepagina van de *Volkskrant* deed verzoeken: 'Waarom toch moeten dialecten bewaard worden? Als het aan mij lag sloten we alle dialecten op in het museum en spraken we allemaal Algemeen Beschaafd Nederlands: met de nadruk op beschaafd.' Hij, die de Saasveldse variant van het Twents met de papepel kreeg ingegoten en op school Nederlands moest *leren*, had de energie die dat kostte liever voor iets anders gebruikt. Allemaal de-

zelfde taal, het zou ons heel wat misverstanden besparen.

'Die flauwekul', zegt hij, neerlandicus en boekverkoper te Utrecht, achter een beugelfles *Grolsch*. 'Het moest er maar eens van komen, ik erger me er al jaren aan.' Hesselink (35) is geen gefrustreerde Tukker. Hij gaat niet met een minderwaardigheidscomplex door het leven. En hij is eigenlijk ook niet tegen het Twents of welk dialect dan ook. 'Je kunt net zo goed tegen het weer zijn', merkt hij droog op. Maar zodra het praten in en over dialect naar 'Friese toestanden' neigt, klimt hij in de gordijnen.

Over zijn arrogantie werd op de U-pagina een golf van verontwaardiging uitgestort. '*Stront, wie hef oe drettn.*' De VARA-radio haakte in. En toen kwam ook de *Twentsche Courant* in actie. De afvallige werd geïnterviewd. 'Oud-Saasveldenaar René Hesselink vindt Twentse cultuur beperkte aangelegenheid.' Dat was het echte startsein. *Oet de noaberschap*, het dialecthoekje in de krant, zette de reacties van de verzamelde streektaal-deskundigen op een rij. Drs, dr, en prof. dr deden een duit in het zakje: 'onvervangbaar cultureel erfgoed', 'uiterst waardevol communicatiemiddel', en 'een vorm van tweetaligheid' die juist voordelig is bij het aanleren van een vreemde taal.

In de weken die volgen, krijgt de lezer van de *Twentsche Courant* — en wie is dat niet in oost-Overijssel — bijna dagelijks een aflevering voorgeschoteld van een spannend streekfeuilleton op de opiniepagina. Dr Linus Hesselink te Amsterdam wijdt een cursiefje aan de *hoesbreef* die zijn broer zou zijn kwijtgeraakt: 'een oorkonde voor een klein hoek-

je in een klein landje' en dus een 'achterlijk document'. Een leraar van de middelbare school in Hengelo die René en Linus bezochten, strooit fijntjes met couleur locale; eens per jaar zag hij de jongens 'in de Adventstijd in Saasveld in de struiken staan, blazend op de midwinterhoorn'. Een Enschedese schrijft: 'Op school ben ik diverse keren uitgelachen omdat ik echt niet het goede Nederlandse woord wist.'

Ook de pastoor van Saasveld, geen Twentenaar en als modern te boek staand, draagt in het parochieblad — 'uit het dagboek van een dorps-pastoor' — een akte bij aan het *Heimat*-drama. Op z'n pastoors orakelt hij over de hoogmoed en de intolerantie die onder academici dicht gezaaid zijn, maar hij begrijpt de 'agressie' van Hesselink (zonder hem bij naam te noemen) wel degelijk. 'Iemand die in Saasveld rond '58 werd geboren, heeft een uiterst belangrijk deel van zijn jonge jaren doorgebracht in een klimaat waar het geestelijk leiderschap van het dorp veelvuldig en ongevraagd misprijzende en vernederende oordelen over de levensstijl van jonge mensen etaleerde (...). Blijf daar maar 'ns rustig bij (...). Zelfs ik word daar innerlijk agressief van, want ik ontmoet het rendement van dat "geestelijke leiderschap" minstens nog eens in de week.'

En zo krast Twente stukje bij beetje verder aan een ets van zichzelf, en van Saasveld in het bijzonder, in een polemieek over streektaal en *hoesbreevn*. Tussen de regels door gloort een geschiedenis die Edgar Reitz-achtige filmtaferelen oproept. *Heimat* aan deze kant van de grens. Een geïsoleerd, katholiek dorp met 1565 inwoners in het hart van de driehoek Oldenzaal-Hengelo-Almelo. Een dorp met een molen en een camping. Met een kerk met slotgracht en ophaalbrug, welke nog herinneren aan de tijd dat er een kasteel stond. Een dorp ook met

een van de grootste en drukst bezochte *bar-dancings* uit de omgeving: Bruins, op zondagavond goed voor 2500 bezoekers.

Een episode van het Saasveldse film-epos zou gewijd kunnen zijn aan de feestelijkheden, ergens in het begin van de jaren zeventig, toen de burgemeester het bordje Saasveld (bebouwde kom) in de berm naast de tuin van de familie Hesselink van een extra bordje voorzag: *Soasel*. De burgemeester en zijn gevolg gingen na de ludieke plechtigheid een borrel drinken in het café aan de overkant. 's Avonds werd aan de keukentafel in huize Hesselink door de twee oudste zoons het plan opgevat een actiecomité tegen het Twents op te richten. 'Het lijkt hier wel Friesland.' Het is er nooit van gekomen.

Na achttien afleveringen heeft de redactie van de *Twentsche Courant* de discussie gesloten verklaard. Geen van die achttien brieven was afkomstig uit Saasveld. Saasvelde-naren schrijven niet in de krant, meent René Hesselink. Ze vielen wel per telefoon zijn ouders lastig. *Is den jongn van oe wa good wies?*

Zijn ouders wonen nog steeds in Saasveld, ze hebben er een meubelzaak. Om de zenuwen van zijn moeder te sparen, besloot Hesselink op het laatste moment toch maar niet in te gaan op een uitnodiging van Radio Oost. In het praatprogramma *Bakje Troost* zou hij het opnemen tegen een dialectdeskundige. Hesselink liet wel zijn telefoonnummer afdrucken in de krant.

Hij kreeg een handjevol telefoontjes in Utrecht. Een paar anoniem. Sommigen staken hem, al dan niet in het Twents, een hart onder de riem. Anderen zeiden niets en legden meteen de hoorn neer. Een vrouw belde. *Ie kriejt de hartelijke groetn*. 'Van wie dan?' *Van 'n boer oet Soasel*. Einde gesprek.

René Hesselink is de laatste tijd niet in Saasveld geweest.

NICOLINE BAARTMAN

COLOFON

Weg met het dialect werd samengesteld door Linus en René Hesselink en verscheen juli 1993 in een oplage van 60 exx. Voorzover niet eenvoudig gekopieerd zijn de teksten geprint op een *HP LaserJet 4*.

Voor opname van de teksten is geen toestemming gevraagd. Wie wenst te protesteren bedenke dat dit een voor het onderwijs zeer nuttige bloemlezing is.

De tekeningen zijn van James Thurber.

In augustus 1993 werden, om aan de overweldigende belangstelling te kunnen voldoen, opnieuw 40 exemplaren gemaakt.

Tweeënhalf jaar later, februari 1996, verscheen wederom een oplage van 40 exemplaren. (De laatste?)

De zaak van het dialect blijft actueel, het is nog altijd niet uitgestorven. De strijd duurt voort! Januari 2004 verschijnt deze vierde oplage van 40 exemplaren.

